

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Grönt och skönt - för alla?

En jämförande studie över distribueringen av urban grönska i
Göteborgs stad

Författare

Anna Lilja och Douglas Nilsson

Handledare

Mattias Sandberg

Kandidatuppsats i Kulturgeografi

VT 2021

Institutionen för ekonomi och samhälle

Avdelningen för Kulturgeografi

Handelshögskolan

vid Göteborgs universitet

Förord

Under utbildningen inom kulturgeografi med inriktning samhällsplanering har vi i tre år fått lära oss om hur den byggda miljön påverkar de allra flesta aspekter av vårt samhälle. Att vid den sista terminen få använda de färdigheter vi erhållit under dessa tre åren har varit oerhört givande, och utmynnat i denna uppsats.

Vi vill först och främst tacka Martin, Camilla och Emma på Göteborgs Stadsbyggnadskontor, som mitt i rådande pandemi tog sig tiden att dela med sig av sin yrkesexpertis och sina tankar till två främmande studenter. Vi vill även tacka vår handledare Mattias Sandberg som under hela processen ställt upp med värdefulla tips och välbehövliga hejarop.

Och sist men inte minst så vill vi ge varandra ett stort tack. Att skriva en uppsats tillsammans med någon man aldrig tidigare pratat med var inte självklart, men efter otaliga timmar spenderade tillsammans över zoom har vi inte bara en färdigskriven uppsats i handen utan även en nyfunnen vänskap!

Göteborg, 2021

Anna Lilja och Douglas Nilsson

Sammanfattning

Studien ämnar ta reda på hur urban grönska implementeras i detaljplaneringen, samt ifall detta skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Frågan gällande ojämn distribuering av urban grönska har länge legat i skymundan inom planeringen, särskilt i svensk kontext där socioekonomiskt utsatta områden tenderar att vara lokaliserade i närheten av grönområden, vilket kan ha lett till att frågan förbisets. Göteborgs stad används som exempel och var av intresse då staden både klassas som en av städerna i Europa med mest grönska – men även har en hög nivå av segregation. För att besvara syftet, med Göteborg som konkret exempel, har två detaljplaner för områden med olika socioekonomiska förutsättningar genomgått en kvalitativ textanalys. Vidare har fältstudier i detaljplansområdena genomförts och intervjuer med yrkesverksamma på Göteborgs stad verkställt.

Studiens resultat visar att implementeringen av urban grönska skiljer sig beroende på socioekonomisk kontext, där det i området med socioekonomiskt dåliga förutsättningar inte prioriteras lika högt. Detta avspeglas bland annat i att detaljplanen för området med sämre socioekonomisk status bryter mot översiktsplanen, anses ha en negativ inverkan på miljömålen samt att ingen grönska tillförs inom planområdet. Studien grundar sig i ett teoretiskt ramverk gällande grön infrastruktur och ekosystemtjänster, som bidragit med möjliga förklaringar. Det finns bland annat en generell svårighet att se värdet av grön infrastruktur och en otydlig begreppsdefinition kan leda till svårigheter att realisera visioner och planer. Intervjuerna gav upphov till ytterligare idéer till varför distribueringen av urban grönska kan vara ojämnt fördelad, och det uppdagades att kostnads- och ansvarsfrågor ofta spelar en stor roll för hur detaljplanerna utformas. Det teoretiska ramverket rörande miljörättvisa möjliggjorde även för vidare diskussion rörande möjliga konsekvenser, på individuell likväl som strukturell nivå. Då resultatet endast analyserar två detaljplaner inom Göteborg uppmuntras vidare forskning på ämnet för att undersöka om sambandet kan säkerställas även på strukturell nivå.

Nyckelord: Detaljplanering, Urban grönska, Miljörättvisa, Grön infrastruktur, Grönplanering, Göteborg

Abstract

This essay aims to study how Urban Green is implemented in the detailed development planning, and how this differs in areas with low versus high socioeconomic prerequisites. The topic of environmental injustice has long been overlooked, especially in the Swedish planning practice. The fact that areas with low socio-economic prerequisites often are located near green areas in conjunction with the Million Project could be a possible reason for this. The city of Gothenburg is used as an example as the city is one of the greenest cities in Europe but likewise struggles with high levels of segregation. Two detailed development plans regarding areas with different levels of socio-economic prerequisites were analysed. Further, the two areas were studied through a field study, and finally planning practitioners in the city of Gothenburg were interviewed.

The result of the study shows that there indeed is a difference in the urban green planning in the two socio-economical differential areas. The socio-economic “weaker” area is shown to not be as prioritized as the detailed development plan of this area contradicts the city's comprehensive plan, and is considered to have bad effects on several environmental goals. Further the detailed development plan nowhere states any plans of adding any new greenery to the area which is the case in the socio-economic “strong” area. The study's theoretical framework consisting of green infrastructure and Ecosystem services, enabled possible explanations to the problem researched. Possible explanations found were: Difficulties in valuing green infrastructure, an unclear definition of concepts and aspects of cost and management.

The theoretical framework further enabled discussions regarding possible consequences, on an individual, as well as on a structural scale. As the study only analyses two detailed development plans in the city of Gothenburg further studies are promoted to discover if the result also can be concluded on a structural scale.

Key words: detail planning, urban green, environmental justice, green infrastructure, green planning, Gothenburg

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
2. Syfte och frågeställningar	3
3. Teori.	4
3.1 <i>Introduktion</i>	4
3.2 <i>Grön infrastruktur</i>	4
3.3 <i>Ekosystemtjänster</i>	6
3.3.1 <i>Kulturella ekosystemtjänster</i>	7
3.4 <i>Grön infrastruktur och ekosystemtjänster i praktiken</i>	9
3.4.1 <i>Grönytefaktor - att värdera hur eko-effektivt ett område är</i>	12
3.5 <i>Ojämn fördelning av urban grönska</i>	12
3.6 <i>Miljörättvisa</i>	14
4. Analytiskt ramverk	16
5. Metod	18
5.1 <i>Inledning</i>	18
5.2 <i>Fallstudie</i>	18
5.2.1 <i>Detaljplan för Bostäder och verksamheter vid Celsiusgatan – inom stadsdelen Sannegården i Göteborg</i>	19
5.2.2 <i>Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021</i>	22
5.3 <i>Analysmetoder</i>	24
5.3.1 <i>Kvalitativ textanalys</i>	24
5.3.2 <i>Intervjuer</i>	25
5.3.3 <i>Fältstudier</i>	27
5.4 <i>Metoddiskussion</i>	28
5.4.1 <i>Validitet och reliabilitet</i>	28
5.4.2 <i>Positionalitet</i>	31
5.4.3 <i>Begränsningar</i>	32
5.4.4 <i>Etiska överväganden</i>	33
6. Resultat	34
6.1 <i>Inledning</i>	34
6.2 <i>Detaljplan för Bostäder och verksamheter vid Celsiusgatan – inom stadsdelen Sannegården i Göteborg</i>	34
6.2.1 <i>Området vid tidpunkten för godkännande av detaljplan</i>	34
6.2.2 <i>Detaljplanens åtgärder</i>	34
6.2.3 <i>Konsekvenser</i>	35
6.2.4 <i>Sammanfattning/analys</i>	36
6.2.5 <i>Fältstudie - Celsiusgatan</i>	37

<i>6.3 Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021</i>	40
6.3.1 Detaljplanens åtgärder	40
6.3.2 Konsekvenser	41
6.3.3 Sammanfattning/analys	42
6.3.4 Fältstudie - Gårdsten	42
<i>6.4 Samtalsintervjuer</i>	47
6.4.1 Inledning	47
6.4.2 Vilka aspekter kan påverka grönplaneringen?	47
6.4.3 Grönskans prioritering gentemot andra intressen	49
6.4.4 Grönytefaktorer	50
7. Diskussion	51
7.1 Inledning	51
7.2 Resultat och frågeställningar	51
7.3 Resultatet kontra tidigare forskning	55
7.4 Resultatets konsekvenser	56
7.5 Framtida studier	57
8. Slutsats	58
9. Källförteckning	59
Bilaga 1: Intervjuguide (genomförd 24/4)	66
Bilaga 2: Intervjuguide (genomförd 30/4)	68

1. Introduktion

På en global nivå sker idag en ökad urbanisering, och prognoser visar att personer som lever i städer kommer att öka från 46,5 procent år 2000 till 69 procent år 2050 (Lee & Maheswaran 2010). Detta faktum ställer allt högre krav på planering och utformning av urbana miljöer, vilka behöver möta samtliga dimensioner av hållbarhet – ekologiska, ekonomiska och sociala – för att kunna utforma en hållbar miljö för både dagens och framtidens invånare. Enligt rådande planeringsideal är förtätning av den byggda miljön ett av det främsta verktyget för att bemöta urbaniseringen. Förtätning anses ha goda effekter på flera aspekter av hållbarhet i form av exempelvis bättre möjlighet till social interaktion mellan invånare och ökad tillgång till vital service såsom sjukvård och utbildning (Dempsey et. al. 2012), samtidigt som det kan verka konkurrerande mot andra hållbarhetsprinciper. Detta då planeringssättet tenderar att leda till en minskad areal yta av gröna områden och annan grönska, som inte sällan nedprioriteras till förmån för grå infrastruktur, såsom byggnader och transport. Med detta i åtanke får varje grön yta i det urbana rummet en allt större betydelse för en lång rad aspekter som rekreation, hälsa och platsidentitet, vilket bidrar till komplexa frågor för planerare och beslutsfattare (Riechers et. al. 2016).

Ett sätt att möta denna utmaning är implementering av grön infrastruktur i den urbana planeringen. Grön infrastruktur är ett mångfacetterat och omdiskuterat begrepp som berör tre huvudsakliga aspekter: mång- eller multifunktionalitet, konnektivitet och ökad grönska med syfte att bevara biologisk mångfald och främja ekosystemtjänster (Naturvårdsverket 2020). Ekosystemtjänster i sin tur syftar till de goda effekter som grönska bidrar med vilka är vitala för både naturens och människans välmående (Boverket 2019a).

Problematik uppstår dock när den gröna infrastrukturen inte fördelas likvärdigt i rummet, och frågor gällande miljö rättvisa har på senare tid blivit allt mer uppmärksammat. Mycket av forskningen visar att den urbana grönskan till stor del drivs framåt av marknaden och främst förverkligas i områden med en högre socioekonomisk status. Detta resulterar i att personer boende i socioekonomiskt utsatta områden inte får ta del av ekosystemtjänster och de positiva effekter (i form av exempelvis mentalt välbefinnande, reglerande av lokalklimat och god platsidentitet) dessa genererar. Grön infrastruktur och alla dess fördelar riskerar därför,

paradoxalt nog, att istället för att öka den sociala hållbarheten vara en drivande faktor till utveckling av en social ojämlikhet i urban kontext (Maia et. al. 2020).

Idag finns en allt större medvetenhet kring grönskans roll för social hållbarhet och integration. Problematik kopplad till den ojämna fördelningen och just tillgången till denna urbana grönska är dock något som länge negligerats inom forskningen (Rutt & Gulsrud 2016). I svensk kontext har diskursen inom hållbarhet haft svårigheter att identifiera, erkänna och diskutera just rättviseaspekten i begreppet, vilket behövs för att svenska beslutsfattare och planerare på riktigt ska kunna ha det i åtanke vid planering (Bradley et. al. 2008). De mest segregerade områdena i Sverige har på många ställen uppkommit i utkanten av städer, som en del av det så kallade miljonprogrammet. Miljonprogrammet var ett bostadspolitiskt program som upprättades för att möta den tidens akuta bostadskris, mellan åren 1965 - 1974 (Hadenius 2020). Detta resulterade bland annat i att många lägenhetskomples lokaliserades i utkanten av städer där det fanns stor tillgång av billig och tillgänglig mark. Många av de mest socioekonomiskt utsatta områdena i Sverige återfinns alltså på platser med direkt närhet till naturen med grönska som tas för given, vilket kan vara en anledning till att Sverige ännu inte uppmärksammat hur tillgången till urban grönska fördelas.

Mot denna bakgrund blev frågor gällande hur urban grönska implementeras i detaljplaner intressanta, och hur detta möjligtvis kan skilja sig mellan områden med olika socioekonomisk status. Inledande hypotes löd som sådan: implementering av urban grönska prioriteras inte lika högt i socioekonomiskt utsatta områden, jämfört med områden med hög socioekonomisk status. För att få en konkret förankring till det teoretiska ramverket valdes staden Göteborg som studieområde. Detta då Göteborg blivit utsedd till att vara den fjärde grönaste staden i världen (Isaksson 2018), samtidigt som det också är en stad med en kraftigt ökande segregation (Andersson et. al. 2009). Göteborg Stad har även i sin översiktsplanering visioner om att implementera grön infrastruktur som en del av en hållbar stad, vilket visar att intentionerna finns där, och det är därför av intresse hur detta verkligen tar sig uttryck i den fysiska miljön. Göteborgs stad uppmärksammar i sin översiktsplan (Göteborgs stad 2009) vikten av en god tillgång till grön infrastruktur och nämner fenomenet som ett verktyg för att förverkliga stadens långsiktiga visioner för utveckling. De uppmärksammar dock att förtätning och urban grönska inte alltid går hand i hand, vilket kräver att det tas extra hänsyn till att de kvaliteter som de urbana grönyterna bidrar med inte går förlorade. Detta är

någonting som måste beaktas vid både planering och byggnation av nya områden (Göteborgs stad 2009). Frågan är om det verkligen gör det, och i vilken utsträckning?

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att undersöka hur urban grönska implementeras i detaljplaneringen i Göteborgs Stad och hur detta eventuellt skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. För att kunna undersöka ämnet kommer följande rapport utgå från nedanstående frågeställning:

1. Hur beaktas urban grönska med avseende på värden, funktioner och prioriteringar i utformning av detaljplaneringen?
2. Vilka likheter och skillnader finns det i urban grönstrukturplanering i stadsdelar med olika socioekonomisk status och tillgång till urban grönska?
3. Vilka aspekter kan påverka relationen mellan planering och faktiskt implementering av urban grönska?

3. Teori.

3.1 Introduktion

I denna uppsats studeras hur urban grönska tar plats i detaljplaneringen, samt ifall det skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Det diskuteras även varför den urbana grönskan spelar en vital roll i planeringen ur ett rättviseperspektiv.

Frågeställningen är komplex och berör en mängd olika aspekter, gällande allt från frågor rörande miljö rättvisa till fysiska åtgärder i den bebyggda miljön. För att på bästa sätt kunna besvara frågeställningen är det därför av stor vikt att ha möjligheten att utgå från ett teoretiskt ramverk. Det teoretiska ramverket förklarar de fundamentala bitarna av tidigare forskning och bidrar till förståelse av ämnet.

I kommande kapitel presenteras det teoretiska ramverket vilket fungerar som bas för denna uppsats. Inledningsvis redogörs för ett antal grundläggande begrepp. Grön infrastruktur och ekosystemtjänster fungerar som ett analytiskt verktyg för att identifiera urban grönska och introduceras inledningsvis. En presentation på hur dessa implementeras i fysiska åtgärder och de svårigheter detta kan föra med sig följer. Då studien omfattar urbana områden refererar detta till planering i stadsmiljöer. Kulturella ekosystemtjänster och de positiva effekter de bidrar med presenteras därefter utförligt. Vidare beskrivs begreppet miljö rättvisa då studien ämnar fokusera på de sociala effekter (icke-)implementering av grön infrastruktur kan bidra till.

3.2 Grön infrastruktur¹

Grön infrastruktur är ett av de grundläggande begreppen för studien. Konceptet är brett och har fungerat som en inkörsport till den mängd kunskap som står att finnas rörande aktuellt ämne. Det har på sätt och vis bidragit till en holistisk syn på ämnet då det täckt många aspekter av frågan. För processens skull har det varit viktigt att till en början studera grön infrastruktur på en bred skala. Detta för att kunna förstå vilka delar av fenomenet som är mest uppmärksammade, vilka svårigheter som finns och för att sedan kunna uppmärksamma en specifik del av begreppet (i detta fall kulturella ekosystemtjänster).

¹ Delar av stycket utgår från tidigare kunskapsöversikter skrivna av författarna.

Grön infrastruktur är ett brett begrepp som definieras på olika sätt beroende på vem eller vilka det är som sätter definitionen. EU-kommissionen beskriver exempelvis grön infrastruktur som strategiskt planerade områden, mer eller mindre naturliga, som i samverkan med övriga element designats för att leverera olika ekosystemtjänster, i såväl rurala som urbana miljöer. Naturvårdsverket har å andra sidan en något annorlunda definition där ett större fokus ligger på själva bevarandeperspektivet. Inom Naturvårdsverket ramverk ses grön infrastruktur som ekologiskt funktionella nätverk bestående av strukturer och livsmiljöer, naturområden samt anlagda element som används för att biologisk mångfald bevaras och för att ekosystemtjänster främjas i landskapet (Naturvårdsverket 2020).

USA:s ”Environmental Protection Agency” (USEPA) inkluderar den mänskliga teknologin i begreppet och identifierar grön infrastruktur som en anpassningsbar term som används för att beskriva en mängd produkter, teknologier och användningsområden som nyttjar naturliga system (eller konstruerade system som imiterar naturliga processer) med syftet att förbättra den generella kvalitén på miljön (Young et. al. 2014).

Själva kärnan i begreppet utgörs av tre huvudsakliga aspekter: mång- eller multifunktionalitet, konnektivitet och ökad grönska vilket är ett genomgående tema hos samtliga definitioner. Multifunktionalitet innebär att en plats tjänar flera syften och kombinerar både ekonomiska, ekologiska och sociala funktioner (Hansen & Pauleit 2014). Konnektiviteten syftar i sin tur till förmågan att binda ihop olika grönområden, bland annat för att underlätta för artspridning i form av både djur- och växtarter (Sandberg 2019). Den ökade grönskan består av fysiska attribut så som träd, planteringar och häckar som av allmänheten uppfattas som gröna (Mell 2012).

De fundamentala delarna av konceptet grön infrastruktur och dess praktik kan dateras redan till de tidigaste städernas framträdande men det fick större popularitet i och med den industriella revolutionen och dess sociala och ekologiska konsekvenser (Young et. al. 2014). År 2013 lanserade den Europeiska unionen (EU) en strategi för just grön infrastruktur, med det huvudsakliga syftet att bevara biologisk mångfald och tillhandahålla ekosystemtjänster. Sverige kan dock anses vara före sin tid i fråga om just grön infrastruktur, då begreppet introducerades redan år 2009, i form av två olika regeringspropositioner kallade ”*En sammanhållen klimat- och energipolitik*” samt ”*Hållbart skydd av naturområden*”. Då den biologiska mångfalden minskade fanns det ett behov av ett nytt angreppssätt för att vända trenden, och Naturvårdsverket fick på uppdrag av regeringen utföra en förstudie gällande

Sveriges förutsättningar för uppbyggnad av grön infrastruktur. Detta ansågs vara av stor vikt för att bevara den biologiska mångfalden i både rurala och urbana miljöer. Den gröna infrastrukturen beskrevs även som nödvändig för att i framtiden kunna reglera och anpassa sig efter ett klimat i förändring (Naturvårdsverket 2020).

3.3 Ekosystemtjänster²

Att tillhandahålla bakgrundsfakta gällande hur ekosystemtjänster fungerar och varför de kan anses vara betydelsefulla vid grönplanering var av vikt för fortsatt arbete. Genom teoriöversikten inhämtades information gällande varför det (oftast) är någonting att sträva efter i detaljplaneringen men kunde också, i kombination med teorin gällande miljörättvisa, problematiseras i diskussionsdelen.

Ett vanligt förekommande begrepp vid diskussioner gällande grön infrastruktur är termen ekosystemtjänster. Det är ett begrepp som uppstått inom forskningen för att på ett tydligt sätt kunna visa vilka värden naturen innehar. Att använda sig av just ordet ”tjänst” betonar själva nyttan som naturen bidrar till och gör det enklare att integrera i exempelvis ekonomiska modeller. Boverket, som har det övergripande ansvaret för implementering av ekosystemtjänster inom den kommunala fysiska planeringen (Glad 2019), definierar begreppet:

”Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor. De bidrar till vår välfärd och livskvalitet. I den byggda miljön kan det handla om ekosystemens förmåga att rena luft, sänka temperaturer, ta hand om dagvatten och erbjuda rekreativa och hälsosamma miljöer” (Boverket 2019a, st. 6).

En internationellt erkänd modell används för att kategorisera de olika ekosystemtjänsterna i fyra grupper. ”Försörjande” (alternativt ”producerande”) används för att beskriva resurser i form av exempelvis livsmedel, material och energi. I kategorin ”reglerande” finnes bland annat temperatur, klimat, pollinering och erosion. ”Kulturella” ekosystemtjänster behandlar faktorer så som rekreation, natur- och kulturarv och turism. Den sista kategorin kallas för ”stödjande” och innefattar exempelvis biologisk mångfald, det ekologiska samspelet och vattnets kretslopp (Glad 2019).

² Delar av stycken rörande ekosystemtjänster samt kulturella ekosystemtjänster utgår från en tidigare utförd kunskapsöversikt skriven av författarna.

Boyd och Banzhaf (2007) delar synen på ekosystemtjänster som de fördelar naturen ger hushåll, samhällen och ekonomier. De betonar också att termen har fått stor popularitet och erkännande på grund av att den förtydligar att ekosystemtjänster är av värde. Däremot argumenterar de för att det inte finns en standardiserad definition av hur ekosystemtjänster ska *mätas* och *beräknas*, vilket gör att utvecklingen och acceptansen av nämnda tjänster försvaras. För att råda bot på detta menar Boyd och Banzhaf (2007) att det krävs en utveckling av ett redovisningssystem på nationell skala, liknande ett sorts ”grönt BNP”. Tjänsterna behöver vara precisa och gå i linje med ekologiska principer, samtidigt som de kan kopplas till ekonomiska redovisningssystem. Grundproblemet med implementering av ett ”grönt BNP” är det faktum att ekosystemtjänster inte är tillgängliga på marknaden, och får därför inte ett naturligt värde. Istället är det olika länders regeringar som definierar den ekologiska kvalitén, och hur mycket en ekosystemtjänst är värd (Boyd & Banzhaf 2007). Gómez-Baggethun och Barton (2013) instämmer i att det är svårt att i praktiken prioritera ekosystemtjänster på grund av svårigheterna med att mäta åtgärderna på ett ekonomiskt plan, trots att det idag är allmänt erkänt vilka otaliga värden och fördelar dessa bidrar till. Detta leder i förlängningen till att konceptet har svårigheter med att tillämpas på en operativ nivå och implementeras i praktiken (Gómez-Baggethun & Barton 2013).

3.3.1 Kulturella ekosystemtjänster

Då intresset låg i att studera hur den byggda miljön påverkar människan och samhället på en humanistisk nivå begränsades fenomenet ekosystemtjänster ytterligare till att hantera just kulturella ekosystemtjänster. Denna avgränsning var framförallt till nytta i teoridelen och senare i diskussionsdelen, då det under metoden i form av intervjuer och fältstudie var svårt att separera ekosystemtjänsterna ifrån varandra.

Fördelarna som de kulturella ekosystemtjänsterna genererar kopplas till mentalt välbefinnande, fysisk hälsa, sociala interaktioner, kulturarv och identitet (Boverket 2021). De kulturella ekosystemtjänsterna är direktupplevda och på det sättet mer lättillgängliga för den stora massan än andra kategorier. Det behövs ingen förkunskap eller expertis om till exempel luftkvalitet, utan individer *upplever* den typen av ekosystemtjänst i första hand (Anderson et. al. 2015).

Många av de hälsofördelar som de kulturella ekosystemtjänsterna genererar kopplas till fysisk aktivitet, både på ett direkt och indirekt vis. Ekosystemtjänster kan bidra med renare

luft, skapa ett mer behagligt klimat och motverka värmeöar³. Dessa är direkt reglerande ekosystemtjänster men verkar också indirekt som kulturella ekosystemtjänster då det bidrar till att människor spenderar mer tid utomhus och utövar fysiska aktiviteter, vilket i förlängningen har positiva effekter på individers fysiska hälsotillstånd (Tzoulas et. al. 2007) så som exempelvis sänkt blodtryck och positiva effekter på hjärt- och kärlsjukdomar (Kondo et. al. 2018). Tillgång till grönområden och närhet av natur har även tilldelats hälsoeffekter i form av förbättrad mental hälsa. Grönområden och de kulturella ekosystemtjänster som dessa genererar ger människor en möjlighet att koppla av och släppa vardagsstressen vilket resulterat i ytterligare hälsofördelar i form av sänkt blodtryck, bättre självförtroende samt ett allmänt bättre upplevt välmående (Tzoulas et. al. 2007). Forskning har även visat på en koppling mellan tillgång till urban grönska och ökad livslängd (Coutts & Hahn 2015), en förbättrad kognitiv förmåga samt en positiv inverkan på personer med depressiva symptom (Kondo et. al. 2018)

Kulturella ekosystemtjänster förbättrar också platskänslan hos individer. Genom att använda sig av dessa förstärks den individuella känslan av stolthet till samhället, även kallat "sense of place". I sin tur leder till till viktiga sociala värden så som att individer känner tillhörighet i samhället, att de befinner sig på "sin plats på jorden" och en ökad social sammanhållning (Gómez-Baggethun & Barton 2013).

Forskningen på ekosystemtjänster utifrån ett sociokulturellt perspektiv är dock långt ifrån lika väldefinierad som utifrån de ekonomiska och ekologiska perspektiven (Lopez et. al. 2012). Tjänsterna som genereras är, som tidigare nämnt, upplevda vilket bidrar till att det är svårt att utvärdera de fördelar som de faktiskt ger (Jennings et. al. 2016), vilket kan vara en bidragande faktor till förbiseendet. Ernstson (2013) exemplifierar denna problematik med att värdera kulturella ekosystemtjänster genom plantering av träd. De nyplanterade träden kan bringa goda hälsoeffekter, men samtidigt kan träden ha ett annat symboliskt värde för till exempel vissa kulturella eller religiösa grupper. När ekosystemtjänster ska inkorporeras i den fysiska planeringen och det krävs avvägningar mellan olika ekosystemtjänster tenderar de

³ Värmeöar är ett urbant fenomen och bygger på att urbana områden är varmare än omkringliggande, mer rurala områden. Detta beror dels på en mer kompakt fysisk miljö, samt de material som den fysiska miljön konstrueras utav. Materialen fungerar i viss mån som ett element då det under de heta dagarna absorberar värme och under de svalare nätterna bibehåller och utsöndrar värmen. Detta leder i sin tur att någon riktig kyla aldrig uppstår i urbana områden, vilket i längden kan få negativ hälsoeffekt för främst äldre och sjukas hälsa (Boverket 2019b).

kulturella att negligeras, just eftersom investerare och beslutsfattare har svårt att uppskatta de sociala värden kulturella ekosystemtjänster bidrar till (Lopez et. al. 2012). Lopez et. al. (2012) menar vidare att det krävs någon typ av icke-monetär utvärdering av att kunna identifiera relevanta tjänster för individerna i samhället för att de ska kunna mäta sig med de andra typerna av ekosystemtjänster.

En del kritik har dock vuxit fram mot ekosystemtjänster på senare tid. Kritik har dels riktats mot just tjänsteaspekten av begreppet. Begreppet kan anses vara selektivt då det endast lyfter de positiva effekter naturen kan bringa. Begreppet lyfter inte de ”icke-tjänster” som naturen samtidigt kan föra med sig. Våtmarker kan till exempel ses som något positivt då det förhindrar översvämningar, men samtidigt lockar det till sig mygg vilka sin tur kan sprida sjukdomar (Ernstson 2013).

Vidare lyfts kritik mot ekosystemtjänster som angreppssätt kopplat till miljörättvisa. Ernstson (2013) menar att ekosystemtjänster till viss mån karaktäriseras av en illvilja att lyfta frågor kopplade till social diversitet och distribuering. De tjänster naturen genererar har tidigare utvärderats utan att egentligen ta någon som helst hänsyn till en plats historia eller politiska klimat. Tillvägagångssättet riskerar att underminera sociala och kulturella faktorer som till exempel kön, inkomst, lokaliseringen - faktorer som faktiskt har en relativ inverkan på värdet av ekosystemtjänster (Ernstson 2013).

3.4 Grön infrastruktur och ekosystemtjänster i praktiken⁴

För att på ett trovärdigt sätt kunna genomföra studien behövdes en mer praktisk och ”hands-on” kunskap som kunde komplettera den teoretiska. Att veta hur grön infrastruktur rent konkret tar sig uttryck i den byggda miljön var av stor vikt vid analysering av detaljplanerna samt vid fältstudien. Boverkets matris (Boverket 2021), vilken beskrivs närmare i kapitlet “Analytiskt ramverk”, fungerade väl som en sorts checklista i dessa avseenden. Då studien syftar till att undersöka urban grönska ansågs det angeläget att fördjupa sig i hur implementeringen fungerar i just den kontexten. För diskussionens skull var det även av vikt att förstå hur den praktiska genomförbarheten fungerat över tid och vilka svårigheter som råder vid implementering av grön infrastruktur och ekosystemtjänster.

⁴ Delar av stycket utgår från en tidigare utförd kunskapsöversikt på ämnet, skriven av författarna.

Då markförstöring är ett av de största hoten mot biologisk mångfald och naturliga habitat är beslutsfattande gällande markanvändning av hög relevans. Grön infrastruktur är tänkt att fungera som ett sammankopplat nätverk av områden som är designade och omhändertagna för att leverera ekologiska, sociala och ekonomiska fördelar (Honeck et. al. 2020). Ett av nyckelorden här är just *områden* vilket betonar hur den gröna infrastrukturen kan implementeras och användas i praktiken. Grön infrastruktur ses mer och mer som ett naturligt och kostnadseffektivt alternativ till den traditionella gråa infrastrukturen. I takt med att idéer om grön infrastruktur har fått större genomslag har även samhällsplanerare och beslutsfattare börjat använda begreppet som ett strategiskt verktyg för att främja en hållbar utveckling, och integrerat detta i nationella, regionala och kommunala agendor (Honeck et. al. 2020).

I praktiken kan dock själva planeringen stöta på problem. Först och främst måste beslutsfattarna och planerarna identifiera vilka behov som finns och prioritera dessa. För att kunna göra detta är det nödvändigt att först urskilja områden där landskapet möter den standard grön infrastruktur ämnar att upprätthålla. Att från början ha sådana områden utmärkta är fördelaktigt ifall diskussioner gällande prioritering av markanvändning uppstår. Det finns dock en problematik huruvida grön infrastruktur kan identifieras och karteras. Som tidigare nämnt har konceptet grön infrastruktur tolkats annorlunda beroende på vem eller vilka det är som diskuterar fenomenet vilket bland annat lett till att en uppsjö av begrepp framkommit. Begrepp som ”ekologiska nätverk”, ”gröna korridorer” och ”karta över naturliga tillgångar” refererar i grund och botten till samma idé. När områden ska märkas ut och grön infrastruktur ”på riktigt” ska ta plats i den fysiska miljön finns risken att den inkonsekventa definitionen leder till missförstånd bland investerare och beslutsfattare, vilket förhindrar arbetet att implementera grön infrastruktur i utvecklingsplaner och policydokument (Honeck et. al. 2020).

Att planera för urban grönska kommer även med en huvudsaklig rumslig utmaning. Hur ska nya funktioner kunna tillföras i en redan byggd miljö, där naturliga funktioner och områden redan har blivit ersatta? En ännu större fråga att ställa sig kan också vara hur dessa dessutom ska fördelas och vilka som ska få ta del av dem. Att föreställa sig att beslutsfattare frivilligt skulle ta bort den byggda miljön och ersätta den med grönområden är orealistiskt då de politiska, sociala och ekonomiska kostnaderna för sådana projekt är alltför stora. Den stora utmaningen består av att på ett strategiskt sätt finna nya vägar för att gå från grå till grön infrastruktur utan att göra avkall på viktiga funktioner åt endera håll (Ahern 2007).

Ett av de viktigaste tillvägagångssätten för detta är att använda sig av multifunktionalitet. I en tätbebyggd miljö är det möjligt att ”stapla” vissa funktioner på ett och samma ställe så att det tjänar flera olika syften. Den traditionella gråa infrastrukturen är ofta designad på ett sådant sätt att det bara gynnar en funktion (exempelvis transport) medan den gröna infrastrukturen strävar efter att ett och samma område kan användas till fler saker (Honeck et. al. 2020).

Multifunktionalitet syftar också till att sträva efter att kombinera ekonomiska, ekologiska och sociala funktioner. Prioriteras detta bör ett område erbjuda fördelar för både människan, i form av exempelvis ökad hälsa eller social sammanhållning, likväl som de ekologiska systemen (Hansen & Pauleit 2014).

Att prioritera grön infrastruktur och ekosystemtjänster i städer och urbana områden är av stor vikt, då förlusten av just dessa kan leda till en mängd negativa konsekvenser. Det kan bland annat innebära en hög ekonomisk kostnad på lång sikt. Den ekonomiska kostnaden kan uppstå vid försök att återställa och sedan underhålla allmänna tjänster och värden genom byggd infrastruktur, som tidigare tillhandahölls av en urban grön infrastruktur. Det medför också allvarliga konsekvenser för de sociala och kulturella värden som associeras med ekosystemtjänster (Gómez-Baggethun & Barton 2013).

Konceptet grön infrastruktur och ekosystemtjänster kan diskuteras och definieras i all oändlighet, men i slutändan konkretiserad det ändock i form av fysiska åtgärder. Traditionellt återfinns två typer av grupper med varierande karakteristiska drag som kännetecknar grön infrastruktur. Den första är de visuellt synbara och ekologiska gröna resurserna där fysiska ting så som parker, träd, skog, planteringar, häckar, kullar, grässlätter och olika typer av vattendrag inkluderas. Dessa uppfattas som gröna av allmänheten. Den andra typen består av infrastruktur som klassas som hållbar där cykelvägar, gångvägar, skydd mot havet, energisnåla byggnader och stormsäkra kanaler innefattas. Denna typ uppfattas också som ”gröna”, men inte av allmänheten utan av beslutsfattare, ingenjörer och personer insatta i sakfrågan (Mell 2012).

Mell (2012) hävdar dock att en tredje grupp behövs definieras, som kombinerar de tidigare grupperna i vad som kan kallas en visuell och hållbar grön infrastruktur. Denna tar sig form i bland annat gröna tak och väggar och hållbara urbana dräneringssystem. Den typen av infrastruktur har sedan tidigare kallats för grågrönt kontinuum och har bland annat använts för att förespråka sådana planeringslösningar i olika investeringsmöjligheter. I dessa fall är

investeringarna hållbara, även fast det inte finns någon självklar, grön resurs som ”utvinns”. Genom att anta detta tillvägagångssätt kan planerare använda ett bredare utbud av resurser för att kunna investera i kostnadseffektiva och lämpliga utvecklingsmöjligheter (Mell 2012).

3.4.1 Grönytefaktor - att värdera hur eko-effektivt ett område är

Som tidigare nämnts kan ekosystemtjänster vara svåra att identifiera och värdera vilket i förlängning kan leda till att dessa inte prioriteras i exploatering av ny mark och nybyggnation. I försök till att råda bot på denna problematik har bland annat Göteborgs stad börjat nyttja verktyget grönytefaktor, vars främsta syfte ligger i att just utvärdera och kvantifiera hur mycket ekosystemtjänster ett område genererar.

Verktyget fungerar som så att området som analyseras delas upp och kategoriseras in i olika delar i form av till exempel gräsmattor och hårdgjorda ytor. Uppdelningen sker efter hur pass effektiva dessa delar är på att generera ekosystemtjänster. Arean på de olika delarna multipliceras sedan med ytans värde (gräsmattor och buskvegetation kan till exempel ha värdet 0,6 medan täta tak kan ha värdet 0). Detta leder till att man får en värdering av hur pass effektivt just detta delområde är i att generera ekosystemtjänster. Genom att sedan addera samtliga delars effektivitet (ytornas ”eko-effektivitet”) och sedan dividera resultatet av detta med områdets totala area får man ut den totala grönytefaktorn för området (Göteborgs Stad u.å).

Göteborgs Stad (u.å) menar att Grönytefaktorer i förlängningen är ett viktigt verktyg för att uppnå en hållbar grön stadsutveckling då det bidrar till att en rad miljö kvalitetsmål uppfylls (Göteborgs Stad u.å). Verktöget kan också spela viktig roll i dialogen mellan kommun och byggaktörer och möjliggöra att urban grönska är något som tas i beaktning i ett tidigt skede av planerings- och byggprocessen (Boverket 2020)

3.5 Ojämn fördelning av urban grönska

Grön infrastruktur och naturbaserade lösningar gör anspråk på att adressera den sociala aspekten av planering i form av exempelvis social sammanhållning, rumsligt-sociala orättvisor och ojämn fördelning av tjänster i städer. Det hävdas att gröna lösningar i urbana miljöer använder sig av de komplexa processerna som naturen bidrar med för att kunna uppnå

önskat resultat för bland annat den sociala hållbarheten, i form av ökat mänskligt välmående och livskvalitet. Den ökade grönskan fungerar som en bidragande faktor till ökad jämlikhet och social sammanhållning (Haase et. al. 2017).

Huruvida dessa effekter är jämnt fördelade så att alla invånare i en stad får ta del av dessa, eller hur de bidrar till minskade klyftor i samhället är däremot en diskussion som inte uppkommit förrän relativt nyligen. Under vissa omständigheter riskerar den gröna planeringen att, paradoxalt nog, förstärka klyftorna mellan olika grupper i samhället snarare än att minska dem (Maia et. al. 2020).

På grund av dess många fördelar används idag gröna strategier frekvent i urbana stadsprojekt, vilket anses vara positivt. Vid närmare anblick sker dock dessa ansträngningar främst i populära, socioekonomiskt välmående områden och tillgodoser därmed behoven hos invånare med högre inkomst. Bristen på grönområden och gröna åtgärder i mer utsatta områden leder i förlängningen till att personer med sämre socioekonomiska förutsättningar inte får samma förutsättningar till urban grönska, områden för rekreation och möjlighet till att leva på en hälsosam plats (Haase et. al. 2017). Den miljömässiga ojämlikheten missgynnar alltså främst låginkomsthushåll (Jennings et. al. 2016).

Den ojämna rumsligt-sociala fördelningen tar sig form i skillnader över hur stora och hur många gröna platser som återfinns inom ett visst område, själva strukturen av vegetationen samt dess kvalitet (Haase et. al. 2017). Tidigare forskning har enligt Wolch, Byrne och Newell (2014) fokuserat på just den geografiska aspekten av *tillgång* till urban grönska. Detta synsätt menar Wolch et.al (2014) riskera negligera viktiga aspekter så som ett grönområdes karaktär and andra sociala faktorer som kan spela en stor roll i huruvida dessa grönområden används. Enbart tillgången till grönområden genererar inte automatiskt hälsoeffekter i form av till exempel ökad fysisk aktivitet, utan andra sociala aspekter så som upplevd otrygghet kan hindra individer från att nyttja urban grönska (Jennings et. al. 2016). Dåligt förvaltade och eftersedda grönområden har exempelvis visat sig ha en direkt negativ effekt på människors upplevda trygghet, vilket resulterar i att områdena inte nyttjas (Tzoulas et. al. 2007).

Historiskt sett har rika områden och medelklassen haft god tillgång till parker och grönområden jämfört med arbetarklassområden. Efter andra världskriget försökte planerare ändra på den strukturen genom att marknadsföra boenden i utkanterna av städer där befintlig

grönska fanns tillgänglig. Resultatet blev dock inte helt lyckat och resulterade på många platser i massproducerade bostadshus med hög densitet, vilka producerades för att möta den ökade efterfrågan på boende. Den höga densiteten och behovet av boende ledde till att den tilltänkta grönskan försvann i de nybyggda bostadsområdena och istället återfanns på närliggande platser. När grönskan även karaktäriseras av tomma tomter, en känsla av vildmark och dåligt underhåll anses heller inte längre grönskan som attraktiv per se, vilket ofta var fallet i dessa områden (Haase et. al. 2017).

För att kunna implementera urban grönska och ge alla invånare i staden möjlighet att ta del av de ekosystemtjänster detta ger behövs fler faktorer tas i åtanke vid planering av nya, alternativ utveckling av redan etablerade, områden. Vilka områden som påverkas av implementeringen, vilken typ av grön eller urban planering som utvecklas, vilka aktörer som är ansvariga för skeendet och vilka invånare som vinner eller förlorar på ett projekt är viktiga frågor att reflektera över när detaljplaner utvecklas och godkänns (Haase et. al. 2017).

3.6 Miljörättvisa

Tänkar om den rumsliga distribueringen av miljömässiga tjänster och de effekter de bidrar med kopplas ofta till begreppet miljörättvisa. Miljörättvisa är ett begrepp sprunget ur en social rörelse som nyanserade hur människan och samhället tog vara på biofysiska processer. Sedan innan hade dessa processer klassats som någonting som objektivt existerar separerade från andra aspekter av samhället, men miljörättvisan betonar att även dessa skeenden i allra högsta grad är sammankopplade med samhället i stort, sociala frågor och politiskt beslutsfattande. Eftersom det ekologiska systemet och grön infrastruktur inte är frikopplat från sociala aspekter är det därför rimligt att orättvisor i fråga om tillgång kan uppstå. På samma sätt som det kan variera mellan antalet barn i en skolklass eller antalet bibliotek i olika områden med olika socioekonomiska förutsättningar, kan distribueringen av de fördelar som ekosystem genererar även de variera (Ernstson 2013).

Grundpelarna i miljörättvisa berör främst två grundfrågor, frågor rörande distribution och procedur. Frågor gällande distribution och dess rättvisa hänvisar till hur miljömässiga fördelar (alternativt nackdelar) fördelas mellan platser och personer. Har exempelvis höginkomsttagare bättre tillgänglighet till grönområden, eller har socioekonomiskt utsatta områden en överrepresentation av avfallsanläggningar? Den andra delen berör procedurer och fokuserar på rätten till att alla personer ska ha möjlighet att delta i beslutsfattande gällande

just den byggda miljön, med stort fokus på medborgardialog. Får alla individer chans att tycka till om vart en ny busshållplats ska lokaliseras, eller har olika samhällsgrupper någonting att säga till om gällande beslut som påverkar deras vardagsliv? För att på riktigt kunna adressera miljö rättvisa behövs dessa perspektiv finnas med och implementeras vid utveckling av urbana områden (Pearsall & Pierce 2010).

Miljö rättvisa understryker sociala frågor gällande synliggörande, delaktighet, fördelning och makt i förvaltning och beslutsfattande som annars tenderar att hamna mellan stolarna (Dahlberg & Borgström 2017). Dessa aspekter kan appliceras inom en mängd olika frågor gällande allt ifrån transportanalys, grön gentrifisering och dumpning av avfall till tillgång till rekreationsområden och urban grönska (Schlosberg 2013).

Den traditionella, liberala synen på rättvisa som någonting högst individuellt har utvecklats genom diskursen inom miljö rättvisa. Miljö rättvisa adresserar orättvisa på både en individuell, men även på en gemensam, nivå då konsekvenser av miljömässig orättvisa drabbar både individer men även de samhällen som dessa är en del av. I aktuella frågor är det därför problematiskt att ta individen ur dess gemenskap. Hur den fysiska miljön möter (eller inte möter) mänskliga behov möts är i allra högsta grad en fråga som inte enbart handlar om den individuella personen, utan om området hen bor i, det samhälle hen är en del av och staden i stort (Schlosberg 2013).

Miljö rättvisa har dock länge varit underrepresenterat i policydokument, då de sociala aspekterna (som tidigare nämnt) legat i skymundan i jämförelse med de ekologiska och ekonomiska. En studie utförd i USA fann dock att, även i de fall där social hållbarhet och miljö rättvisa återfanns i policydokument som någonting att satsa på, operationaliseras detta ändå inte i själva planeringsprocessen. Detta innebär att begrepp så som miljö rättvisa ibland kan användas som en symbolisk tanke på vad beslutsfattare önskar åstadkomma i praktiken, men när det väl kommer till kritan är miljö rättvisan lågt prioriterad och får därmed inga konkreta åtgärder eller lösningar vilket kan förta nyttan av begreppet (Pearsall & Pierce 2010).

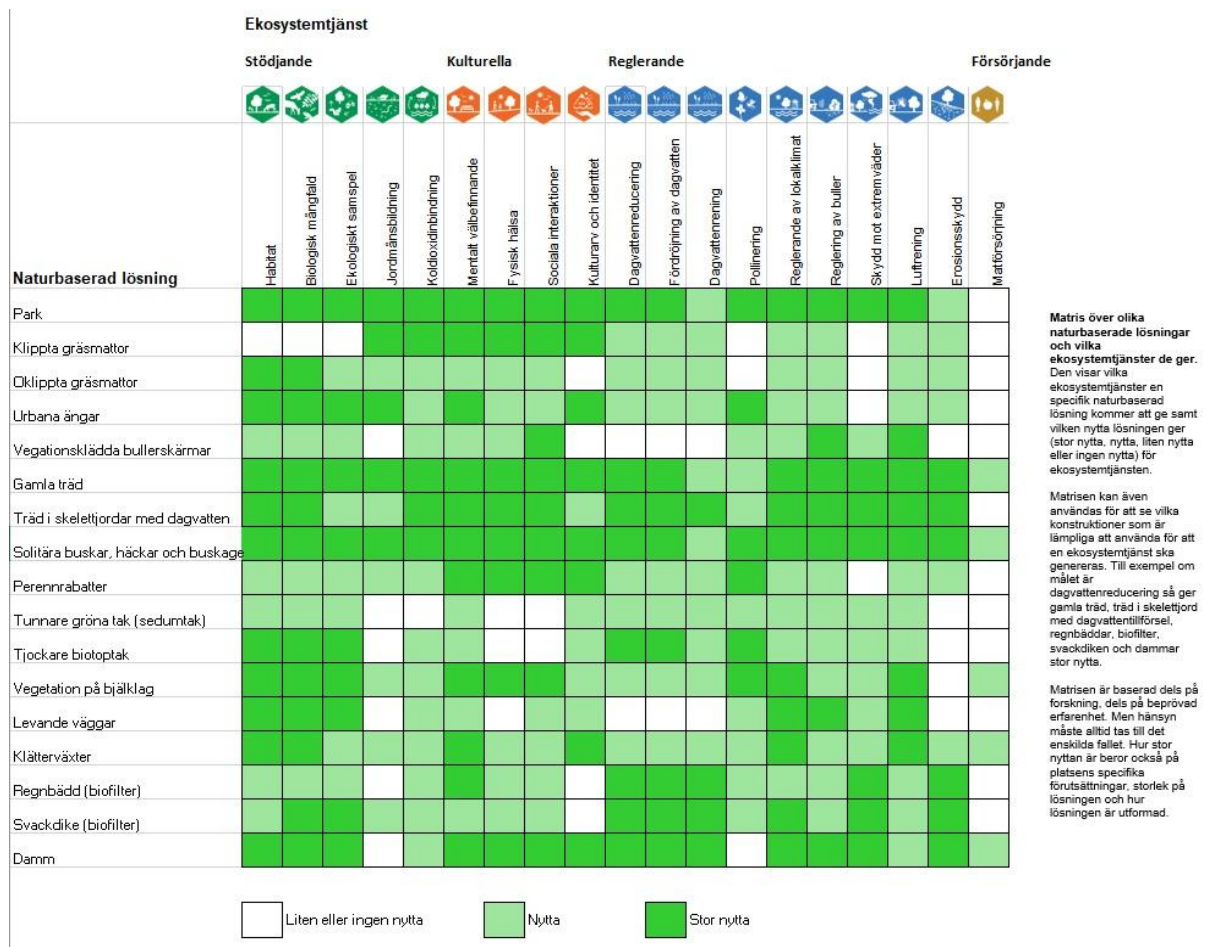
4. Analytiskt ramverk

Att i praktiken kunna identifiera urban grönska kan mötas av svårigheter, både när det görs på plats eller vid analys av olika typer av dokument. Därför används grön infrastruktur som huvudsakligt analytiskt verktyg. Resultatdelen kommer främst utgå från de tre huvudsakliga aspekterna inom grön infrastruktur: mång- eller multifunktionalitet, konnektivitet och ökad grönska (Hansen & Pauleit 2014). I den kvalitativa textanalysen av detaljplanerna, samt under fältstudierna, är det främst de visuellt synbara och ekologiskt gröna resurserna (Mell 2012) som tas med i beräkningen då dessa är lättast att identifiera. Även multifunktionalitet och konnektivitet has i åtanke men bedöms vara svårare att analysera då själva viljan och prioriteringen av att planera med detta i åtanke mestadels utgörs av en subjektiv bedömning.

För att ytterligare underlätta arbetet är det därför tacksamt att använda sig av olika typer av guider, så som Boverkets matris över naturbaserade lösningar (se figur 1)(Boverket 2021), vilken användes under den kvalitativa textanalysen av detaljplanerna. Boverkets (2021) matris över naturbaserade lösningar har på den ena axeln delats in i de fyra ”klassiska” grupperna; stödjande, kulturella, reglerande och försörjande ekosystemtjänster. På den andra axeln återfinns olika typer av naturbaserade lösningar i form av fysiska åtgärder. Allt från parker, gräsmattor, gamla träd och rabatter till tjockare biotop, regnbäddar och diken listas. Dessa värderas sedan utifrån vilka ekosystemtjänster de leder till. De flesta ger ekosystemtjänster som sträcker sig över flera olika grupper (Boverket 2021), vilket betonar hur den här typen av planering tjäna multifunktionalitet. Genom att “checka av” vilka naturbaserade lösningar som återfanns i respektive område var det möjligt att få en relativt god uppfattning över hur mycket urban grönska som faktiskt implementeras.

Då grön infrastruktur på många sätt brister i det humanistiska perspektivet behövdes ytterligare teoretiskt ramverk att luta sig mot, vilket ledde till att frågor gällande miljörättvisa och ojämn fördelning av urban grönska blev aktuella. Detta möjliggjorde en djupare analys vilken diskuteras i diskussionskapitlet. Eftersom det fanns ett intresse av att studera hur implementeringen av grön infrastruktur påverkar människan och samhället på en humanistisk nivå var kulturella ekosystemtjänster aktuella redan från start. Genom att kombinera det teoretiska ramverket i samband med frågor gällande miljörättvisa upptäcktes många aspekter som annars inte påträffats. Frågor gällande bland annat underhåll av redan existerande grönska och hur den påverkar möjligheten att faktiskt nyttja grönska och ta del av kulturella ekosystemtjänster diskuteras därför vidare i diskussionsdelen.

Sammanfattningsvis används det analytiska ramverket på följande vis: grön infrastruktur och hur detta implementeras i praktik fungerar som bas för studien och möjliggör identifikation vid fältstudier och kvalitativ textanalys av detaljplanerna (Boverkets (2021) matris fungerar som hjälpmedel). Teorin kring miljörättvisa möjliggör för vidare analys i diskussionskapitlet och ledde till att aspekter som inte uppdagats vid forskning kring grön infrastruktur blev aktuella.

Matris över olika naturbaserade lösningar och vilka ekosystemtjänster de ger. Den visar vilka ekosystemtjänster en specifik naturbaserad lösning kommer att ge samt vilken nytta lösningen ger (stor nytta, nytta, liten nytta eller ingen nytta) för ekosystemtjänsten.

Matrisen kan även användas för att se vilka konstruktioner som är lämpliga att använda för att en ekosystemtjänst ska genereras. Till exempel om målet är dagvattenreducering så ger gamla träd, träd i skelettjord med dagvattentillförsel, regnbäddar, biofilter, regnbäddar, biofilter, svackdiken och dammar stor nytta.

Matrisen är baserad dels på forskning, dels på beprövad erfarenhet. Men hänsyn måste alltid tas till det enskilda fallet. Hur stor nyttan är beror också på platsens specifika förutsättningar, storlek på lösningen och hur lösningen är utformad.

Fig. 1: Boverkets matris (Boverket 2021) över naturbaserade lösningar. Källa: Boverket, 2021

5. Metod

5.1 Inledning

Kommande kapitel innehåller beskrivning och motivering av de metoder som användes för att besvara rapportens frågeställningar och dess syfte; att undersöka hur urban grönska implementeras i detaljplaneringen i Göteborgs stad och hur detta eventuellt skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Studien har en deduktiv ansats (Åkerlund 2017) då arbetet utgår från hypotesen att urban grönska inte prioriteras i lika hög grad i socioekonomiskt utsatta områden, vilket tar avstamp i teorier rörande miljörättvisa och orättvis distribuering av miljömässiga tjänster. För att undersöka huruvida verkligheten överensstämmer med teorin har en jämförande fallstudie genomförts med kvalitativ textanalys och fältstudier som metod, samt intervjuer med yrkesverksamma inom planeringsbranschen. Studien har ett genomgående kvalitativt angreppssätt. Det kvalitativa tillvägagångssättet har möjliggjort för att gå ner på detaljnivå och att fokusera på djup, snarare än nummer och kvantitativa data, vilket ansetts nödvändigt för denna typ av studie (Denscombe 2010).

5.2 Fallstudie

För att undersöka huruvida verkligheten överensstämmer med teorin har en jämförande fallstudie genomförts. Fallstudien inkluderar Celsiusgatan och Norra Gårdsten, vilka beskrivs i kommande kapitel. Då en fallstudie ämnar studera ett problem på djupet snarare än bredden, samt med fokus på det specifika istället för det generella ansågs det vara en god metod för aktuell studie då det ansågs krävas en kvalitativ ansats för att besvara frågeställningarna och syfte. Att välja två olika fall och tillämpa en jämförande fallstudie innebar även att det var möjligt att studera företeelsen i olika kontexter vilket möjliggjorde för att skillnader och gemensamma aspekter kunde urskiljas (Denscombe 2010).

Två aspekter är framförallt av vikt vid val av fall i en studie; vilken relevans dessa har för aktuell studies syfte, samt att dessa på ett tydligt sätt kan urskiljas. Gällande relevansen så ska detta botten i att fallen ska väljas med utgångspunkt i utmärkande karaktäriserade drag (Denscombe 2010). I aktuell studie är det den socioekonomiska statusen som står för de utmärkande dragen. Det ena fallet består av ett område som kännetecknas av en hög socioekonomisk status (Celsiusgatan) i jämförelse med det andra som klassas som ett

socioekonomiskt utsatt område (Gårdsten). Gällande möjligheten att urskilja fallen görs detta främst av en geografisk avgränsning. En stor del av studien bottenar i en kvalitativ textanalys av detaljplanerna av området, vilket på ett naturligt sätt ledde till att båda fall tilldelats en begränsad utbredning i rummet. Båda fallen kan därför med en tydlighet urskiljas geografiskt.

Initialt skulle endast en fallstudie genomföras, i området Eriksberg. Området ansågs vara av intresse på grund av den nyetablering och satsning som Göteborgs stad ämnar utföra i den delen av staden vilket ledde till att detaljplanen ”Detaljplan för bostäder och verksamheter vid Celsiusgatan” blev aktuell. Under förarbetet utvecklades idén till att istället jämföra två detaljplaner från stadsdelar med hög respektive låg socioekonomisk status. Den tidigare detaljplanen fungerade väl även till det nya syftet då området anses ha en hög socioekonomisk status. För att få fram ytterligare en detaljplan användes verktyget “Gällande detaljplaner” på Göteborgs stads hemsida. Genom att undersöka området Angered hittades flertalet aktuella detaljplaner, varpå ”Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdel Gårdsten, en del av BoStad2021” valdes. Angered var aktuellt då det klassas som ett ”särskilt utsatt område” där invånarna har sämre hälsa och livsvillkor än övriga stadsdelar (Polismyndigheten 2017). Området kan också anses ha en låg socioekonomisk status. Det var även av vikt att planerna granskades och antogs under ungefär samma tidsperiod, då en alltför stor skillnad i tid hade kunnat ge ett tvivelaktigt resultat. Detta på grund av att ämnesdiskursen och Göteborgs stads mål utvecklas i snabb takt, och det som var viktigt för exempelvis tio år sedan förmodligen inte är lika viktigt idag. Genom att se till att detaljplanerna antogs under samma år säkerställs att de utformats efter liknande mål och diskurs.

5.2.1. Detaljplan för Bostäder och verksamheter vid Celsiusgatan – inom stadsdelen Sannegården i Göteborg

Aktuellt planområde lokaliseras vid Celsiusgatan och Östra Eriksbergsgatan utmed norra Älvstranden, i primärområdet Eriksberg. Stadsdelen är belägen cirka fem kilometer väster om Göteborgs centrum och bedöms enligt Göteborgs stads översiktsplan (Göteborgs stad 2009) vara en del av centrala Göteborg med behov av förnyelse samt förtätning. Vidare klassas utvecklingen av den så kallade Älvstaden (norra Älvstranden inkluderat) som Nordens största stadsutvecklingsprojekt med målet att fördubbla Göteborgs stadskärna. Projektet är tänkt att användas som en ”testarena” där sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter prövas i form

av nya modeller och tekniker (Göteborgs stad 2021). Det geografiska området för detaljplanen finns utmärkt i figur 2.

Området berör cirka 7 500 invånare och utgjordes år 2017 av 97% lägenheter, varav 68% var bostadsrätter och 29% hyresrätter. Detta kan jämföras med statistiken för hela Göteborgsområdet där bostadsrätter endast utgjorde 28% medan hyresrätter stod för 52% av boendeformerna. Andelen personer med utländsk bakgrund var endast 20% (jämfört med 32% i hela Göteborg) och både utbildningsnivå och andel förvärvsarbetande var högre än genomsnittet i hela staden. Procentuellt sett är personer i åldern 20–64 år fler i Eriksberg jämfört med resterande Göteborg (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a). Med denna bakgrundsfakta kan alltså Eriksberg klassificeras som ett område med hög socioekonomisk status.

Detaljplanen omfattar ett område på totalt cirka 2,6 hektar och godkänner en total byggrätt om cirka 65 000 kvadratmeter, varav cirka 15 000 kvadratmeter utgörs av befintlig bebyggelse. Den nya bebyggelsen kommer bestå av ett blandat innehåll med tyngdpunkt på nya bostäder, centrum, icke-störande verksamhet samt förskola. Det ämnas upprättas cirka 600 lägenheter av varierande storlek, och byggnadshöjderna kommer variera allt mellan 1 - 21 våningar. Kvarteretsmarken ägs huvudsakligen av Norra Älvstranden Utveckling AV och JPA Sannegården. Detaljplanen granskades första kvartalet 2017, antogs under det fjärde kvartalet 2017 och hade en förväntad byggstart år 2018 (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

Planens huvudsakliga syfte består av att i nära förbindelse till existerande kollektivtrafik möjliggöra ny-, om- och påbyggnation av bostäder, skola, centrum samt verksamheter. Det är även av stor vikt att bevara och skydda de kulturhistoriskt värdefulla byggnader som återfinns på platsen. Att förstärka och möjliggöra attraktiva, trygga och nåbara kopplingar mellan redan befintliga och schemalagda bebyggelseområden är också en del av syftet (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

Området består i huvudsak av en platå med befintlig bebyggelse i form av bostäder, kontor, gymnasium, gym och markparkering. Vidare klassas området som en kulturhistoriskt värdefull plats på grund av det gamla Eriksbergssvarvet. Kulturintressena berörs av detaljplanen men har reglerats på ett sätt som innebär att dessa skyddas och bevaras. Detaljplanen indikerar att ny bebyggelse skall följa den tidstypiska arkitekturen och att

gammal bebyggelse skall bibehållas så långt som möjligt (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

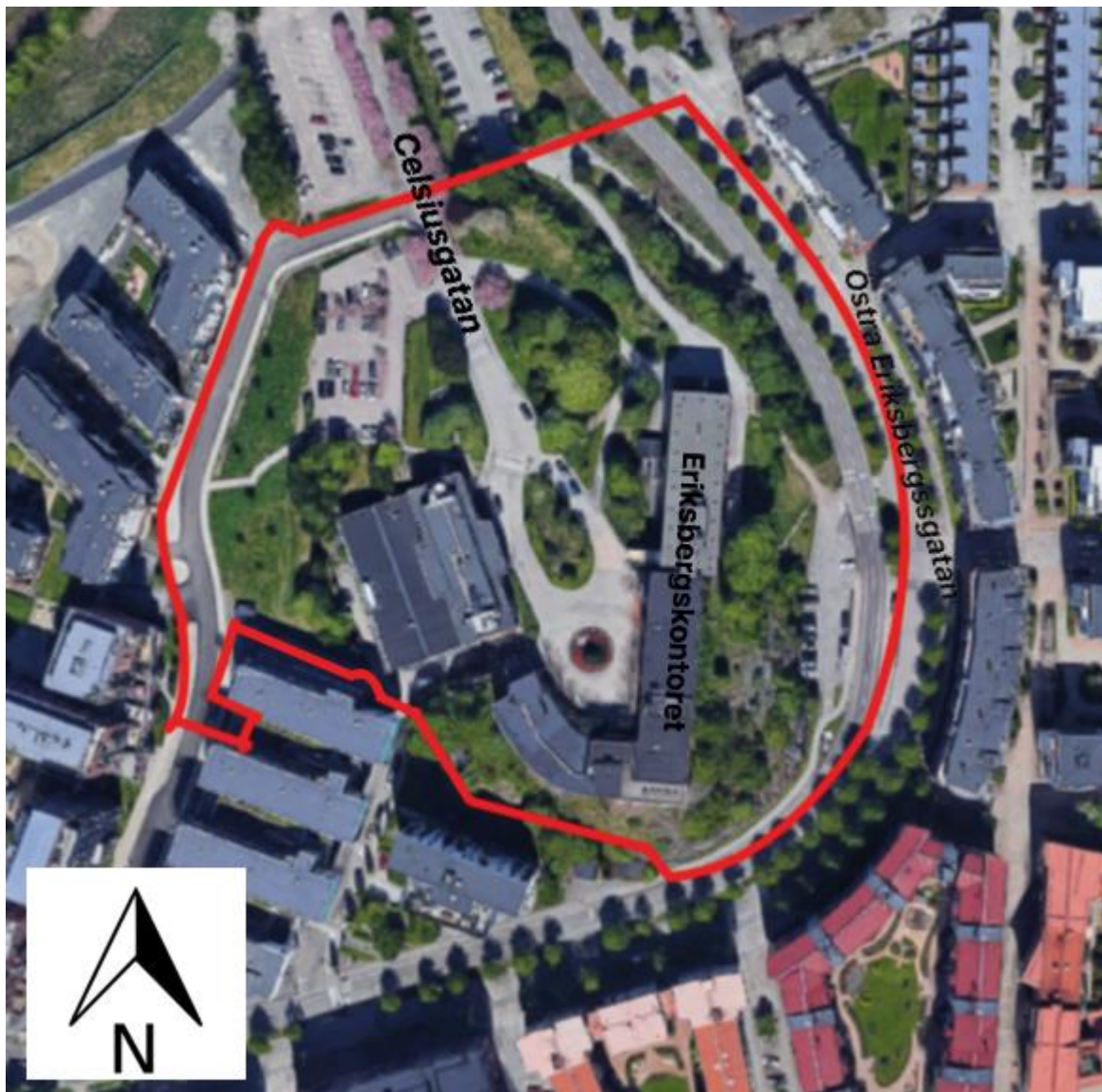

Fig. 2: Detaljplaneområde Celsiusgatan. Källa: Google (2021), Lantmäteriet (2021)

5.2.2. Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021

Gällande planområde är beläget i stadsdelen Gårdsten i nordöstra delen av Göteborg, och tillhör Norra Angered. Stadsdelen lokaliseras cirka 14,5 kilometer norr om Göteborgs centrum och på ett avstånd av cirka 2 kilometer till Angered centrum. Enligt Göteborgs Stads översiktsplan (Göteborgs stad 2009) klassas området som en del av den så kallade mellanstaden. Mellanstaden anses ha stor potential för ökad bebyggelse genom effektivisering av markanvändningen, då infrastrukturen redan är utvecklad. Stadsdelen uppkom under miljonprogramtiden och kännetecknas av den starka modernistiska arkitekturen. Den rationella byggnationen var produktionsinriktad vilket visar sig i både själva stadsplanerna och även i boendemiljöerna (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b). Det geografiska området för detaljplanen finns utmärkt i figur 3 och 4.

Gårdsten var år 2014 (siffror som detaljplanen baseras på) det befolkningstätaste primärområdet i Angered, med 8 568 invånare. Vid tidpunkten fanns det 3 198 bostäder i området, varav cirka 86% var hyresrätter och cirka 10% bostadsrätter fördelade på både småhus och lägenheter. Detta kan jämföras med genomsnittet för hela Göteborgsområdet där hyresrätter utgör 52% och bostadsrätter 28%. 85,8% av invånarna har utländsk bakgrund (jämfört med 32% i hela Göteborg). Medelinkomst och utbildningsnivå är lägre än genomsnittet samtidigt som andel arbetslösa och personer med försörjningsstöd är högre. Demografin kännetecknas även av en överrepresentation av ungdomar. Upplevd trygghet är ett problem i området, där framförallt kvinnor och äldre känner sig otrygga (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b). Enligt en rapport utfärdad gemensamt av Polisenmyndigheten (2017) klassas Gårdsten som ett av Göteborgs särskilt utsatta områden. Individerna i området har dåliga socioekonomiska förutsättningar vilket bland annat resulterat i dålig hälsa och dåliga livsvillkor (Polismyndigheten 2017).

Detaljplanen omfattar ett område om totalt cirka 9 hektar. Den nya bebyggelsen kommer främst bestå av omkring 400 nya bostäder. Dessa planeras huvudsakligen utgöras av bostadsrätter och eventuellt äganderätter med visionen att öka blandningen av upplåtelseformer i området, samt skapa möjligheter för invånare att göra en boendekarriär. Enligt markanvisning skall dessutom 50% av bostäderna ingå i stadens satsning BoStad2021, vilket är ett samverkansprojekt mellan Göteborgs Stad och exploatörerna med syftet att producera 7000 nya bostäder (utöver den ordinarie bostadsproduktionen) till år 2021. Vidare

kommer skola och förskola, ett nytt parkeringshus, gruppboende och enklare lokaler för service- och butiksmöjligheter uppföras. Kommunen agerar huvudman för allmän plats och står till svars för utbyggnad och framtida underhåll och drift. Exploatörerna består främst av Gårdstensbostäder AB och HSB Bostadsrättsföreningen Keillers Damm vilka ansvarar för utformning av kvarterensmarken. Detaljplanen granskades andra kvartalet 2017, antogs under det första kvartalet 2018 och hade en förväntad byggstart samma år (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

Planens huvudsakliga syfte är att skapa möjligheter för nya bostäder och skola samt att skapa en mer varierad bebyggelse. Det anses också vara viktigt att förbättra områdets orienterbarhet, samt tillgängligheten och tryggheten i området. Stor vikt läggs vid att göra området mer stadslikt och tillföra stadsmässiga kvaliteter. Göteborgs Stads vision om en jämlik stad nämns också i syftesbeskrivningen, där målet är att minska klyftorna mellan olika befolkningsgrupper och områden i staden och samtidigt öka den sociala hållbarheten (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

Planområdet är relativt glesbyggt och består av både infrastruktur, bostäder (i form av mestadels hyresrätter) med mellan 1 – 8 våningar, enklare servicefaciliteter och parkeringshus men omfattar även en stor del orörd grönska i form av blandskog. Denna bedöms i detaljplanen framförallt användas på lokal nivå, av personer boende i de omgivande kvarteren. Skogen fungerar även som en spridningskorridor⁵ mellan två större, skyddsvärda naturområden och är av särskild vikt för vilda djur, då de ska ha möjligheten att passera. Den gröna kilen löper genom planområdet och genom detaljplanen betonas att denna varken får byggas igen eller blockeras. Det anses vara av vikt att spridningskorridoren får vara orörd i högsta möjliga mån. Inom naturområdet återfinns även åtta skyddsvärda naturvårdsarter, bland annat fridlysta träd och djur samt en rödlistad fågelart. Länsstyrelsen har dock beslutat att detta inte är ett hinder för exploatering, då det bland annat finns mer lämpliga miljöer för arterna i närliggande områden (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

I detaljplanen beskrivs området ha goda tillgång till motions-, lek- och rekreationsmöjligheter. De flesta av de områden och faciliteter som omnämns i detaljplanen refererar dock till platser utanför berört planområde. Parkerna och blandskogen bedöms dessutom, trots den rent fysiska närheten, uppfattas som otillgängliga på grund av den upplevda otryggheten hos boende i området (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

⁵ Liknande "korridor" som förekommer i naturen, vilken binder samman olika områden och möjliggör för spridningsväg för djur och växter (Skogskunskap, u.å).

Fig. 3: Gårdsten Centrum med detaljplaneområdet utmärkt. Källa: Google (2021), Lantmäteriet (2021)

Fig 4. Detaljplansområdet Gårdsten. Källa: Google (2021), Lantmäteriet (2021)

5.3 Analyismetoder

5.3.1. Kvalitativ textanalys

Stor tyngd lades vid att använda kvalitativ textanalys som angreppssätt vid analys av detaljplanerna. Metoden är tacksam när studier ämnar granska texter och den kontext de tillhör, samt vid jämförelser av företeelser mellan olika sammanhang (Esaiasson et. al. 2017). Då syftet avser att ta reda på ifall implementeringen av urban grönska skiljer sig åt mellan områden med olika socioekonomisk kontext ansågs denna metod vara mest relevant. Den kvalitativa textanalysen inleddes med att läsa igenom båda detaljplaner i sin helhet för att kunna bilda en uppfattning över området och den tilltänkta planen. Därefter bearbetades dokumenten var för sig, då författarna ville undvika jämförelser i startskedet av processen. Slumpmässigt föll det sig att detaljplanen för Celsiusgatan analyserades först, men samma procedur upprepades för Gårdstens detaljplan. En första, mer noggrann, läsning hjälpte till att

identifiera de stycken som hade extra stort fokus på just grönskans roll i detaljplanen (exempelvis ”Friytor och naturmiljö” för Celsiusgatans detaljplan och ”Mark, vegetation och fauna” samt ”Friytor” för Gårdstens detaljplan). Dessa kapitel studerades omsorgsfullt, och de bifogade bilderna uppmärksammades tillsammans med anteckningar som beskrev dessa. Därefter gjordes flertalet läsningar där stycken och meningar som på något vis relaterade till grönskans roll noterades med sidhänvisningar i ett enskilt dokument. Dessa stycken och meningar delades sedan in i olika grupperingar; implementering av grönska, borttagande av grönska, rekreativsmöjligheter, åtgärdernas konsekvenser och övrigt. Att gruppera datan möjliggjorde för en tydligare bild över hur urban grönska behandlas i vardera detaljplan. Till författarnas hjälp användes även Boverkets matris över naturbaserade lösningar (Boverket 2021) som en sorts checklista vilket bidrog till en relativt god uppfattning över hur mycket urban grönska som planeras.

5.3.2 Intervjuer

För att komplettera den allmänna och teoretiska kunskapen ansågs intervjuer vara av värde för att kunna besvara frågeställningarna. Efter inledande litteraturgenomgång införskaffades en förståelse av ämnet och en kunskapslucka upptäcktes, då frågor gällande ojämlik tillgång till urban grönska kan anses vara understuderad i ett svenskt sammanhang. Intervjuer ansågs därför vara ett viktigt komplement till den teoretiska grunden. Då det huvudsakliga motivet med att genomföra intervjuer var att införskaffa upplysningar och information gällande en viss problemformulering användes samtalsintervjuundersökningar som metod. Samtalsintervjuundersökningar innebär att det hålls ett interaktivt samtal mellan forskaren och de som intervjuas. Intervjuerna utgår ofta från förutbestämda frågor men på grund av samtalskaraktären är det inte ovanligt att frågornas formuleringar, ordningsföljd och till och med innehåll förändras från intervju till intervju (Esaiasson et. al. 2017). Då studien geografiskt avgränsats till Göteborgs stad fanns ett intresse kring hur yrkesverksamma på kommunen arbetar med frågor gällande urban grönska i planeringen, vilket motiverade en kontakt med Göteborgs stads Stadsbyggnadskontor. Valet att kontakta stadsbyggnadskontoret baserades på urvalsprincipen om centralitet. För att få så bra svar på frågeställningarna som möjligt var det av vikt att nå personer som ansågs vara centralt placerade, med insyn i organisationen och arbetssättet (Esaiasson et. al. 2017).

Kontakten initierades genom att författarna skickade mejl till den strategiska avdelningen samt planavdelningen på Göteborgs stads Stadsbyggnadskontor. Via mailkorrespondens

upprättades kontakt med tre yrkesverksamma personer. Dessa var Martin Knape (miljöplanerare) på den strategiska avdelningen, Camilla Finsberg (naturvårdsbiolog) på park- och naturförvaltningen samt Emma Svensson (biolog) på planavdelningen. Efter mailkorrespondens genomfördes sedan samtalsintervjuundersökningar med nämnda personer. Totalt genomfördes två intervjuer på en timma vardera. Samtliga intervjuer hölls digitalt via Microsoft Teams. Intervjun med Emma hölls den 23 april och intervjun med Martin och Camilla den 30 april. Författarna tog beslutet att sitta tillsammans då det ansågs underlätta för ett bättre flöde i samtalet. Intervjun med Emma genomfördes endast med henne, vilket bidrog till att intervjun upplevdes som en renodlad intervjusituation där författarna antog en aktiv roll för att leda samtalet framåt. Martin och Camilla å andra sidan, intervjuades tillsammans. Detta ledde till att intervjun antog formen av ett mer vardagligt samtal, samt att författarna kunde ha ett mer tillbakalutat angreppssätt i sin intervjuteknik. Under båda intervjuerna antecknades aspekter som ansågs vara särskilt intressanta, men då samtalet spelades in med ljudupptagningsprogrammet QuickTime Player samt personliga mobiler lades ingen större vikt vid ett mer utförligt antecknande.

Upplägget för intervjuerna baserades på Esaiassons et. al. (2017) intervjuguide. Detta för att maximera möjligheterna för informanterna att känna sig bekväma och motiverade att berätta om sina erfarenheter. För att kunna få till så bra intervjuer som möjligt var det centrala målet att hålla frågorna lättförståeliga, korta och ställda med ett vardagligt språk. Intervjuerna följde samma upplägg och inleddes med ett par så kallade ”uppvärmningsfrågor”. Dessa var formulerade som enkla frågor med enkla svar, med syftet att upprätta kontakt och få till en god atmosfär. Därefter ställdes de viktigaste frågorna, de så kallade ”tematiska frågorna”. Här var det viktigt att frågorna var öppett formulerade, så att informanten fick möjlighet att utveckla det hen upplever vara viktigt gällande aktuell företeelse utan någon påverkan från intervjuerna. Den tredje delen bestod av ”uppföljningsfrågor” som utgick från de tematiska frågorna för möjligheten till ett mer utvecklat svar. Där fanns en möjlighet att utveckla resonemang som dykt upp under samtalets gång och att ställa frågor om konkreta exempel. Det avsattes även tid till att i slutet av intervjun ha möjlighet till att ställa direkt frågor gällande aspekter som är viktiga för undersökningen men som ännu inte berörts (Esaiasson et. al. 2017). Fullständig intervjuguide finns bifogad i bilagor.

Direkt efter intervjuerna diskuterades de anteckningar som hade noterats, samt övriga intryck. Vidare påbörjades transkribering av ljudupptagning från intervjuerna. Den initiala tanken var

att göra en selektiv transkribering av ljudupptagning från intervjuerna, och enbart ta med det som vid första anblick tycktes röra de specifika frågeställningarna i studien. Efter inledande lyssning blev det dock tydligt att transkribering av intervjuerna i sin helhet var vitalt för att erhålla en bättre helhetsbild av intervjuerna, och på det viset möjliggöra utpekandet av intressanta teman i de svar som informanterna gav. Esaiasson et. al. (2017) menar att en genom att vara grundlig i den första mer konkreta sammanfattningen, på ett bättre sätt kan fånga upp mer subtila mönster och strukturer i intervjuerna. Det ansågs även nödvändigt för att på ett mer effektivt sätt kunna urskilja likheter och olikheter mellan de två intervjuerna, då frågorna var snarlika (dock något modifierade i förhållande till vilka informanter som intervjuades).

5.3.3 Fältstudier

Slutligen tillämpades fältstudier och direktobservationer. Detta ansågs vara nödvändigt av flera anledningar. Då uppsatsen har ett tydligt rumsligt tema var det av stor vikt att vara på plats och själva kunna uppleva de fenomen som studien syftar till att försöka beskriva. Dels kan de intervjuer som genomförts, samt de dokument i form av detaljplaner som har granskats anses vara partiska. Genom direktobservationer kunde forskarna forma en egen bild av platsens karaktär samt slippa förlita sig på sekundärkällor. Direktobservationer kan även säkerhetsställa om en diskrepans mellan teori och praktik går att observera (Esaiasson et al. 2017). Det vill säga om intervjuer samt litteraturstudier stämmer överens med vad som faktiskt har gjorts inom de två forskningsområdena.

Fältstudierna i de två olika områdena utfördes under samma dag, den 6 maj 2021. Författarna möttes klockan 11 på förmiddagen på Hjalmar Brantingsplatsen och tog därefter en gemensam buss till busshållplats Sörhallstorget, lokaliserad i direkt anslutning till planområdet för Detaljplan Celsiusgatan. Författarna tog sig sedan upp till mitten av planområdet vilket fungerade som utgångsläge. Att själva byggnationen endast var i startgroparna var tydligt vid första anblick, vilket föranledde ett något annorlunda tillvägagångssätt. Istället för att studera och fotografera den nya byggnationen blev det ett större fokus på de komponenter i området som enligt detaljplan skulle försvinna. Under cirka två timmar gick författarna omkring i området och diskuterade och fotograferade delar av området som ansågs vara av vikt. Löpande jämförelser med detaljplanens karta över tilltänkt byggnation och det fysiska området gjordes under tiden, vilket underlättade för forskarna som

fick en rumslig uppfattning över det som tidigare endast studerats via karta och text. När aktuellt planområde studerats togs beslutet att även se till den närmast omkringliggande byggnationen då denna följde de ambitioner som finns gällande detaljplan för Celsiusgatan, för en kortare diskussion och fotografering.

Efter fältstudien togs en längre lunchpaus. Under pausen lade författarna in bilder som tagits, skrev bildtexter samt gjorde ytterligare jämförelser med detaljplanen. Detta ansågs vara av vikt för att få ner de initiala tankarna som fältstudien förde med sig. När detta var klart togs sedan bussen till hållplatsen Saffransgatan, lokaliserad i direkt anslutning till planområdet för Detaljplan Gårdsten. Ungefär samma procedur som vid Celsiusgatan följde, och författarna studerade området och fotograferade viktiga komponenter. Till skillnad från vid Celsiusgatan var byggnationen i planområdet färdigställt i en högre grad (dock inte helt och hållet) vilket medförde att författarna lättare kunde föreställa sig hur slutresultatet kommer att se ut. Precis som vid Celsiusgatan studerades även det absoluta närområdet till detaljplansområdet, för att bättre kunna bilda en uppfattning över vilka faciliteter (exempelvis parkområde) som är lokaliserade i närheten. Cirka två timmar spenderades även i detta område. Därefter skiljdes författarna åt och skrev ner de initiala tankarna gällande området så fort de kommit hem, återigen då det ansågs viktigt när fältstudien var färsk i minnet.

5.4 Metoddiskussion

5.4.1 Validitet och reliabilitet

Validitet berör frågor gällande precision i en studie, och relaterar framförallt till vilka frågeställningar som finns, hur precis den insamlade datan är och förklaringarna i resultatet. Kvaliteten i datan bedöms, samt hur säkra författarna kan vara på att resultatet stämmer överens med verkligheten. Ofta görs anspråk på att en studie har hög validitet genom att bevisa att studien baseras på faktorer som är relevanta. Reliabiliteten å andra sidan fokuserar snarare på vilka metoder som använts. Det är av stor vikt att använda metoder ska medföra att resultatet inte ska kunna variera beroende på vem det är som utfört studien. Använda metoder kan därför anses vara av hög reliabilitet när studien resulterar i samma resultat även när den utförs i en annorlunda miljö, av andra forskare, med samma personer men vid en annan tidpunkt, eller med andra personer vid samma tidpunkt (Denscombe 2010).

Ett antal aspekter hade kunnat stärka validiteten i studien. Intervjuerna bokades in i ett relativt tidigt skede av arbetet. Då hade den slutliga syftesformuleringen inte tillkommit och fokuset på just miljö rättvisa var inte av lika stort värde för studien. De personer som intervjuades arbetade därmed inte med just dessa frågor och även fast de hade god insyn i arbetssättet och kunde bidra med värdefulla ingångar och tankar låg deras expertis inte just på de sociala frågorna. Detta var de även tydliga med och hänvisade författarna till en person som arbetade med sociala frågor i planeringsprocessen. Ytterligare en intervju med större fokus på den sociala aspekten hade säkerligen varit av värde för arbetet, gett en högre teoretisk mättnad (Esaiasson et. al. 2017) och stärkt validiteten. På grund av tidsbrist fanns det tyvärr inte möjlighet att genomföra fler intervjuer.

Vidare så upptäcktes det först vid fältstudierna att de aktuella områdena inte var färdigbyggda, och i fallet med Celsiusgatan var byggnationen knappt påbörjad. En högre validitet hade kunnat uppnås ifall det hade varit möjligt att få se och analysera det färdiga resultatet på plats. För att öka validiteten något togs beslutet att se till kringliggande byggnation och grönanläggning. Detta då detaljplanen (Göteborgs Stad Stadsbyggnadskontoret, 2017 a), samt intervjuerna understryker att kompletterande byggnation ska förhålla sig till redan befintlig byggnation. Detta skulle dock kunna ses som ett något spekulativt förhållningssätt. Då direktobservationer grundar sig på just observationer och sinnesintryck är validiteten något problematisk när det kommer till fältstudier. Dock kan validiteten anses stärkas något av att författarna varit två stycken som utfört fältstudien, då det möjliggör för en prövning av de tolkningar och slutsatser som tagits. Har båda författarna uppfattat det som upptäckts under fältstudierna på ett likvärdigt sätt kan det tolkas som en något starkare validitet (Esaiasson et. al. 2017).

Gällande reliabiliteten kan den anses vara godkänd då en tydlig transparens gällande hur den kvalitativa textanalysen, intervjuerna och fältstudien gick till. Detta för att andra forskare ska ha möjlighet att utföra proceduren på precis samma vis. Stor tyngd och noggrannhet lades på analysen av den insamlade empirin. Detta för att eventuella slarvfel skulle upptäckas och undvikas och därmed stärka studiens reliabilitet (Esaiasson et. al. 2017). För att undvika slarvfel vidtogs vissa åtgärder. Exempelvis analyserades fältstudierna både i direkt anslutning till, och ett par dagar efter, genomförandet. Detta medförde att de tankar som togs med både var initiala, men även hade möjlighet att bearbetas. Vidare så både antecknades det som

ansågs vara av störst vikt gällande intervjuerna direkt efter samtalets gång, samt spelades in och transkriberades.

Däremot skiljde den initiala tanken över hur intervjuerna skulle gå till märkbart åt gentemot slutresultatet. Målet var bland annat att hålla korta och koncisa frågor och att förbli så neutrala som möjligt. Intervjuerna var dock så pass öppna att dessa förbehåll försvann under samtalets gång. Detta ledde bland annat till att både längre och eventuellt ledande frågor ställdes, vilket också kan ha att göra med att det fanns en inledande hypotes. Då en hypotes bildats utifrån den kvalitativa textanalysen som genomförts ledde detta till att något mer tolkande frågor ställdes, för att fastställa om det fanns någon sanning i den hypotes som hade formats. Dessa typer av tolkande frågeställningar kan i viss mån leda till att de svar man får kan bli färgade av hypotesen och de mer spontana svaren kan gå förlorade (Esaiasson et. al. 2017). Samtliga frågor i intervjuguiden ställdes, men inte i samma ordning som de var tänkta från början. Detta kan påverka reliabiliteten negativt då genomförandet inte blev precis så som det var tänkt från början.

Utifrån redovisat resultat är det svårt att dra generaliserbara slutsatser. Generaliserbara slutsatser innebär huruvida det är möjligt att tillämpa det resultat som framkommit av studien i andra jämförbara situationer. En faktor som påverkar hur generaliserbar den nya kunskapen är berör själva empirin, och huruvida resultatet är baserat på ”prover” som är representativa för den breda massa som undersöks. För att detta ska ske är det viktigt att beslutet gällande val av antingen fallstudieområde(n) eller annan data baseras på en logisk grund. I kvalitativa studier av mindre omfattning, där fallstudier involveras, är det främst förekommande att basera valet på ”särskilda egenskaper” (Denscombe 2010). Med bakgrund till detta valdes två områden med olika socioekonomisk status vilket räknas som särskilda egenskaper. Det är även de egenskaper som är av största vikt för aktuell studie, då det som undersöks är just skillnaderna mellan platser med olika socioekonomiska förutsättningar. Att använda sig av jämförelse mellan fallstudier är också tacksamt. Det möjliggör bland annat för triangulering mellan alternativ, där forskaren kan analysera hur vissa aspekter fungerar i två olika miljöer (Denscombe 2010).

Generaliserbarhet är dock svårt att uppnå inom kvalitativa studier, och istället diskuteras ibland överförbarhet. Överförbarhet är en process där forskaren (och läsaren) *antyder* hur det aktuella resultatet eventuellt kan överföras till andra situationer och miljöer. För att detta ska

vara möjligt är det av stor vikt att resultatet är transparent, då en detaljerad information gör det möjligt att analysera hur väl resultatet står sig gentemot andra situationer. För att öka överförbarheten i aktuell studie har författarna använt sig av så kallad ”thick description” vilket innebär att författarna strävat efter att återge metod och resultat med så stor detaljrikedom som möjligt (Denscombe 2010).

Trots att många aspekter tagits i beaktning för att skapa en så hög generaliserbarhet och överförbarhet som möjligt, är det av vikt att erkänna att problemet som studerats är oerhört komplext vilket påverkar generaliserbarheten (Denscombe 2010). Studien har utförts i liten utsträckning och med få resurser vilket innebär att materialet är av för liten omfattning för att på ett fullgott sätt kunna generaliseras.

5.4.2 Positionalitet

Idag finns en generell acceptans gällande det faktum att samhällsvetenskapliga forskare aldrig kan vara helt objektiva, då alla individer (i varierande grad) formas av deras kultur, samhället de är en del av och deras egna konceptuella ramverk. Då dessa aspekter påverkar hur en person uppfattar saker och ting är det omöjligt att ha ett strikt objektiva förhållningssätt till det som studeras. Studiens karaktär avgör också svårighetsgraden för objektivitet, där kvalitativa studier som främst fokuserar på meningsskapande processer (i jämförelse med kvantitativa som snarare fokuserar på statistik och siffror) har större svårigheter att förhålla sig objektiva. Med detta i åtanke har studien strävat efter att vara objektiv med ett öppensinnat perspektiv. Författarna är medvetna om att den kunskap som inhämtats, och som ledde till hypotesen ”urban grönska prioriteras inte lika högt i socioekonomiskt utsatta områden”, är föränderlig och har därför varit öppna för att bekräfta, vidkänna och analysera alla typer av faktorer som både styrker och bestrider tesen. (Denscombe 2010).

Så långt som möjligt, med insikten om att det aldrig går att vara helt och hållet objektiv, har författarna strävat efter att uppnå en neutral ansats och undvika att ”välja sida”. Egna värderingar har i möjligaste mån utelämnats, vilket är av stor vikt för att kunna särskilja fakta från åsikter (Denscombe 2010). Först i diskussionsdelen framförs författarnas egna åsikter och en argumentation förs med bakgrund till teori och resultat.

Trots författarnas ansträngningar är det dock av vikt att förmedla att arbetshypotesen kan ha lett till en förutfattad uppfattning, vilket möjligtvis färgat insamlingen av det empiriska

materialet. Den kvalitativa textanalysen genomfördes först, vilket påverkade de frågor som ställdes. Den initiala tanken över hur intervjuerna skulle gå till skiljde sig därför märkbart gentemot slutresultatet. Målet var bland annat att hålla korta och koncisa frågor och att förbli så neutrala som möjligt, men då det resultat som framkommit av den kvalitativa textanalysen stärkte den inledande hypotesen ville författarna fastställa om det fanns någon upplevd sanning i nämnda resultat. Detta ledde till att både längre och eventuellt ledande frågor ställdes. Dessa typer av tolkande frågeställningar kan i viss mån leda till att de svar man får kan bli färgade av hypotesen och de mer spontana svaren kan gå förlorade (Esaiasson et. al. 2017).

Slutligen hävdar många forskare som arbetar med kvalitativa studier att kriterierna för att uppnå en hög validitet och reliabilitet inte kan appliceras på just kvalitativa studier i sin helhet. De menar att den konventionella betydelsen av begreppen behöver omarbetas för att på ett bättre sätt kunna stämma överens med själva naturen av den kvalitativa forskningen. Detta hör i hög grad ihop med frågan om positionalitet, och i vilken grad forskaren kan ”utesluta” sig själv från det resultat som framkommit (Denscombe 2010).

5.4.3 Begränsningar

Studien begränsas i viss mån av det faktum att de som intervjuas arbetar på Göteborgs stad, vilket kan leda till att svaren blir partiska och tillrättalagda (Esaiasson et. al. 2017). Liknande problematik kan kopplas till den kvalitativa textanalysen av detaljplanerna, då resultatets trovärdighet är direkt kopplat till trovärdigheten i det material som undersökts. Då intervjuerna skett med tjänstemän, och plandokumentet producerats av sådana, ansåg dock författarna att både intervjuerna samt detaljplanerna kan klassas som tillförlitliga (Denscombe 2010). Författarna har dock varit medvetna om risken för subjektivitet (Denscombe 2010), och genom att addera fältstudier var förhoppningen att kunna bringa en mer holistisk syn på hur diskrepansen mellan hur teori och praktik ser ut. Fältstudierna i sig riskerar dock att innehålla spår av författarnas egna positionalitet.

Ytterligare en begränsning som kom att genomsyra hela studien är den rådande Covid-19-pandemin. Med detta medföljer restriktioner som arbetet med studien var tvungen att förhålla sig till. Dels ledde detta till att de intervjuer som hölls skedde digitalt vilket påverkade det naturliga samspelet mellan intervjuare och informant. Restriktionerna ledde även till vissa begränsningar när det kom till fältstudierna. En värdefull aspekt av fältstudier

är faktumet att man kan kombinera direktobservationer med intervjuer på plats (Esaiasson et. al. 2017), vilket inte var möjligt då de sociala interaktionerna hölls (enligt restriktionerna) på en minimal nivå. Detta ledde till att analysen av platserna endast grundades i det som faktiskt kunde observeras.

5.4.4 Etiska överväganden

Sett till studiens natur har de flesta etiska övervägandena berört frågor gällande de som deltagit i studien, alltså informanterna. Då vi studerat platser och dokument, snarare än människor, har inga fler aspekter påverkats. Som forskare är det vitalt att ha en medvetenhet kring att studien möjligtvis kan påverka deltagarnas liv, vilket innebär ett ansvar hos forskarna. Forskarna måste sträva efter att ha deltagarnas bästa i åtanke, utan att för den sakens skull göra avkall på studiens validitet (Denscombe 2010).

I aktuell studie har författarna främst fokuserat på två etiska överväganden. Det första berör frågan om information. Sedan första kontakt har det ansetts vara av vikt att hålla deltagarna väl informerade. Deltagarna har varit medvetna om vilka som utfört studien, graden av samarbete som krävs från deltagarnas sida, hur datan ska användas och syftet med studien. Dessa fakta anses ge fullgod information gällande vad deltagarna ”skriver under på” (Denscombe 2010). Vidare har det varit viktigt att få ett informerat samtycke. Ett informerat samtycke vilar på fyra grundstenar; alla relevanta aspekter av det som ska (och kan) hända är presenterade för deltagaren, deltagaren bör kunna förstå den presenterade informationen, deltagaren är kapabel till att ta ett rationellt och moget beslut, deltagande i studien har varit frivilligt (utan tvång eller annat inflytande) (Denscombe 2010). Samtliga grundstenar var applicerbara på informanterna. I början av varje intervju inrättades ett informerat samtycke mellan samtliga parter och ett godkännande gällande inspelning av intervjuerna och av användande av namn och arbetstitel inrättades.

6. Resultat

6.1 Inledning

Följande avsnitt presenterar de resultat som framkommit genom kvalitativa textanalyser av detaljplanerna, fältstudie samt intervjuer. Först redovisas resultatet av textanalysen av detaljplanerna samt fältstudien för Celsiusgatan och sedan följer detsamma för Gårdsten. Avsnittet avslutas med att redogöra för de intervjuer som genomfördes med 3 stycken yrkesverksamma personer på Göteborgs Stad. Resultatet ämnar att besvara syftet, vilket är att undersöka hur urban grönska implementeras i detaljplaneringen i Göteborgs Stad och hur detta eventuellt skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

6.2 Detaljplan för Bostäder och verksamheter vid Celsiusgatan – inom stadsdelen Sannegården i Göteborg

6.2.1 Området vid tidpunkten för godkännande av detaljplan

I detaljplanen framgår att grönskan anses vara en viktig del av miljön, vilket vid tidpunkten för godkännande av planen främst representeras av ”höga”, ”miljöskapande träd” och ”kuperad terräng”. De stora träden bedöms vara av stor betydelse för området och därför har en trädinventering gjorts, vilken ligger till grund för skyddsbestämmelser och eventuella kompensationsåtgärder. Ljuset och grönytorna anses vara vitala ”miljöskapande detaljer” i den funktionalistiska planeringen och klassas därför, som tillägg till de ekologiska och sociala fördelarna, som en del av områdets historia vilket anges som ytterligare ett skäl till att dessa ska bevaras. Planområdet inrymde vid tidpunkten för godkännande “planterade friytor”, vilka delvis behålls. Det finns också en mängd mindre objekt i form av exempelvis en gjutjärnsskulptur samt en ovanlig och dekorerad belysningsstolpe (se figur 6 i kapitel “Fältstudie - Celsiusgatan”) vilka betraktas som viktiga identitetsskapande inslag i miljön (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

6.2.2 Detaljplanens åtgärder

Detaljplanen föreslår en mängd åtgärder som verkar för att skapa så “attraktiva friytor och naturmiljöer” som möjligt. Bland annat ska de allmänna gångstråken och gatorna beläggas med stenbeläggningar i till exempel natursten och marktegel. Nivåskillnaderna är genomgående i hela området vilket leder till att murar, trappor och terrasseringar är vanligt

förekommande. Dessa bör prioriteras och beläggas med ”rena material” som överensstämmer med omkringliggande husfasader. Vidare beskriver planen att höga murar bör utformas med ”attraktiv effektbelysning” och ”vertikal grönska” samtidigt som trapploppen bryts upp med sittplatser och planteringar. En medveten utformning av till exempel möbler, terrasseringar och dagvattenhantering ska implementeras för att ge möjlighet till lek och grönska på mark och tak (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

På ett mer strukturellt plan ämnar detaljplanen utforma områdets “gröna ytor” på ett mer sammanhängande vis, med hjälp av bland annat genomgående gångstråk.. Grönytor och gator ska även regleras som allmän plats, vilket de inte var vid tidpunkten för planens godkännande. De tidigare planterade friytorna som inte behålls i ursprungligt skick antingen kompletteras och utvecklas till lek- och rekreationsytor, alternativt försvinner till förmån för ny bebyggelse och gårdsbjälklag (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

Öster om Celsiusgatan föreslås de befintliga slänterna och vegetation behållas och användas som bostadsgård samt gång- och rekreationsytor. Aktuellt område är dock inte stort och tillgången till ett större rekreationsområde inom planområdet bedöms inte vara prioriterat. Färjenäsparken, Sörhallsparken, Krokängsparken och kajpromenaden utmed älven benämns istället som rekreationsområden lokaliserade i planområdets närhet (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a). Dessa återfinns på avstånd mellan cirka 300 och 1000 meter.

Detaljplanen bedömer den största prioriteringen vara bibehållning och återskapning av den varierade grönska som återfanns på platsen, snarare än att implementera specifika sociotopvärden och ekologiska egenskaper. De viktigaste aspekterna för att detta ska vara genomförbart bedöms vara krav på att införskaffa förgårdsmark, gröna gårdar samt vissa partier av gröna tak, samt ytor designerade för lek. De mest värdefulla träden anses också vara en viktig del av detta (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

6.2.3 Konsekvenser

Inga skyddsvärda arter eller andra skyddsvärda naturvärden finns kartlagda i området och detaljplanen bedöms inte bidra till någon negativ miljöpåverkan. Planen följer intentionerna i översiktsplanen (Göteborgs Stad 2009) och anses ha en positiv inverkan till att nå miljömålen vilket motiveras av att föreslagen plan bidrar till förtätning av ett område med redan väl utbyggd infrastruktur. Detta innebär att det inte krävs en väsentlig del ny infrastruktur i form av vägar och ledningar. Dessutom innebär planen att färre naturvärden går förlorade (jämfört

med nybyggnation vid icke-exploaterade platser) då det inte bedöms finns betydande grönområden på platsen. Delar av områdets naturmiljö försvinner till förmån för den nya bebyggelsen, vilket till viss del kommer att påverka växt- och djurlivet. Samtidigt tillförs nya grönytor i form av exempelvis gröna bostadsgårdar och tak vilket anses ge upphov till en sammantaget positiv effekt (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret 2017 a).

6.2.4 Sammanfattning/analys

Detaljplanen ämnar bevara delar av miljön som anses vara av värde, vilket huvudsakligen består av äldre träd, skogsdungar, ”statyer” och tidstypiska detaljer på byggnaderna. Dessa anses vara värdefulla för att kunna bibehålla den tidstypiska utformningen och möjligheten till att skapa en platsidentitet. Planområdet innehåller vissa mindre områden med grönska i form av kuperad terräng, gräsmattor, lövträd och buskar. En del av dessa områden ska behållas och fungera som bostadsgård och gångstråk med mera, samtidigt som en del ska tas bort.

Trots att en del av den naturliga grönskan försvinner anses detaljplanen ha en positiv miljöpåverkan, då det kommer tillföras så pass mycket nya grönytor i den bebyggda miljön som kompenserar för borttagandet. Den största delen av nybyggnation sker på platser som idag är asfalterade i form av parkeringsplatser.

Detaljplanen genomsyras av en medvetenhet kring hur grön infrastruktur kan implementeras i urbana miljöer, och vilken vikt detta har för framtida boende i området. Detta representeras till stor del av de platseffektiva, gröna lösningar som presenteras och illustreras med en mängd bilder. Vid jämförelse med Boverkets matris över naturbaserade lösningar (Boverket 2021) återfinns en mängd av dessa i detaljplanen, både i text och i bild. Det handlar om gamla träd som bevaras, solitära buskar, perennrabatter, gröna tak, vegetation på bjälklag, dagvattenhantering, levande väggar och klätterväxter. Nämnade åtgärder bidrar till en mängd positiva ekosystemtjänster, däribland kulturella. Utformningen av det nya planområdet medför därför ökade möjligheter till bland annat mentalt välbefinnande, sociala interaktioner och en positiv platsidentitet. Det är tydligt att detaljplanen utformats på ett vis som talar för att grönskan (framförallt den planerade) prioriteras högt. Detta understryks av meningar så som:

“Förgårdsmarken och bostadsgården innanför utformas med mycket grönska på mark, tak och murar och möjlighet till lek kan skapas genom en medveten utformning av t ex möbler, låga murar,

terrassering och trädäck samt inslag av synlig dagvattenhantering” (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret s. 36, 2017 a),

“... är det av vikt att en grön karaktär eftersträvas” (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret s. 37, 2017 a),

“De många trapploppen bör brytas upp med planteringar och sittplatser. Höga murar bör gestaltas med vertikal grönska och effektbelysning” (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret s. 35, 2017 a)

“Då gården helt och hållet utformas ovanpå ett träbjälklag är det av stor vikt att dimensionera för rejäla upphöjda planteringsytor med tillräcklig jordmån för att skapa en grön gård med möjlighet till större träd” (Göteborg stad Stadsbyggnadskontoret s. 37, 2017 a).

En viktig detalj för att grönplaneringen faktiskt ska förverkligas i aktuell detaljplan är det faktum att ett stort ansvar läggs hos exploatörerna i form av krav på att införliva grönska och andra typer av utsmyckningsdetaljer. Detta fastställt bland annat genom *“...reglera krav på gröna gårdar och förgårdsmark, en del av taken samt ytor för lek”* (Göteborg Stad Stadsbyggnadskontoret s. 34, 2017 a).

Viktigt att poängtera är dock det faktum att analysen endast sker baserad på detaljplanen, och inte ger en fullgod bild av slutresultatet. Möjligheterna till att det färdiga området kommer förhålla sig väl till detaljplanen förstärks dock av de faktum att det ställts uttalade krav på exploatörerna, samt att detaljplanen är juridiskt bindande.

6.2.5 Fältstudie - Celsiusgatan

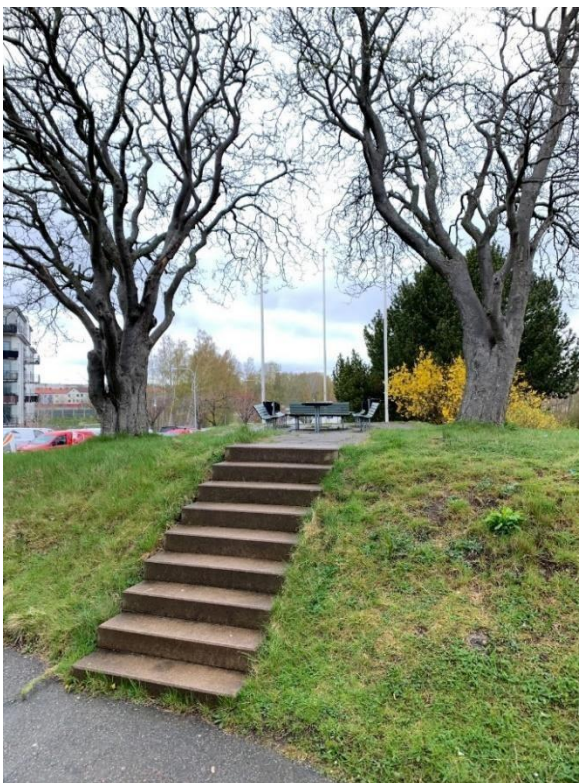
Fältstudie genomfördes den sjätte maj 2021, i hopp om att kunna komplettera uppgifterna från den kvalitativa textanalysen av detaljplanen. Dessvärre var området fortfarande i startgroparna av projektet och endast en liten del av planområdet var under byggnation. En fältstudie genomfördes trots detta, i hopp om att få en tydligare bild av hur området ser ut idag och vilka delar som kommer omvandlas.

Majoriteten av planområdet ligger upphöjt på en platå, och den utmärkande byggnationen består framförallt av det gamla Eriksbergskontoret samt ett gymnasium. En stor del av området upptas av asfalterade ytor i form av parkeringsplatser. Grönska återfinns framförallt i slanter utmed området, mindre skogsdungar och planterade träd vid parkeringsplatserna. En mängd äldre, planterade träd återfinns även (framförallt kring Eriksbergskontoret). Dessa anses skyddsvärda i detaljplanen och på plats konfirmerades detta då träden skyddas från

omkringliggande byggnation (se figur 5). Planterade, gröna ytor på platsen skall även dessa behållas (se figur 7 och 8).

Fig. 5: Skyddade träd. Fig. 6: Planterad grönyta samt värderad "stolpe" som behålls i detaljplanen

Figur 7 och 8: Rastplats och träd som behålls i detaljplanen.

En stor del av den mark som tas i anspråk är parkeringsplatserna som täcker stora delar av planområdet. Att dessa försvinner anser författarna vara positivt då de ger ett allmänt oattraktivt intryck och tar upp en stor del av planområdets mark vilket figur 9, 10 och 11 demonstrerar.

Fig. 9, 10 och 11: Tre olika parkeringar som kommer försvinna och ge plats åt ny bebyggelse.

Trots att mycket av den befintliga grönskan planeras att bevaras är det även vissa grönlagda delar som försvinner till förmån av bebyggd miljö, framförallt i västra delen av planområdet. Denna del består av kuperad terräng med växtlighet främst bestående av olika typer av lövträd (se figur 12 och 13). Den lilla skogsdungen ger ett grönt och naturligt intryck och därav anser författarna att det är negativt att denna del försvinner.

Fig. 12: Foto taget nedanför slänt med skogsdunge. Fig. 13: Foto taget ovanför samma slänt.

Då byggnationen fortfarande var i ett tidigt utvecklingskede kunde så gott som ingenting sägas om själva byggnationen. För att få en uppfattning om hur det möjligtvis kan se ut studerades byggnaderna i direkt anslutning till planområdet (se figur 14 och 15) för en möjlig indikation gällande hur det kan komma att se ut. Utseendet och den urbana grönskan som återfanns i den närliggande byggnationen överensstämmer med detaljplanens ambitioner. Ett rimligt antagande kan därför vara att aktuellt planområde kommer ha liknande karaktäristiska drag, och därför inkluderas dessa bilder i resultatet. Det är dock viktigt att ha i åtanke att detta inte är ett faktiskt slutresultat, utan endast gissningar och rimliga antaganden på hur det kan komma att se ut.

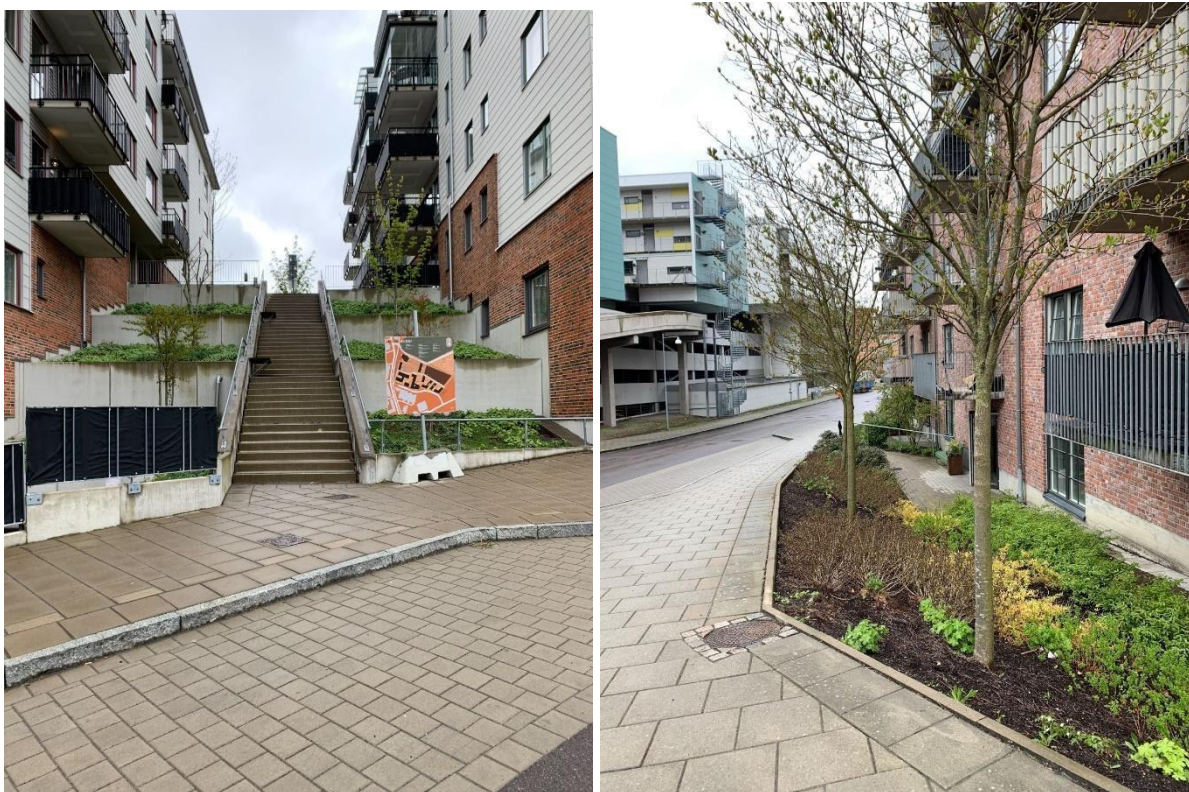

Fig. 14: Trapplopp som bryts upp med planteringar och sittplatser. Fig. 15: Olika typer av planteringar.

6.3 Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021

6.3.1 Detaljplanens åtgärder

Detaljplanens förslag ämnar förbättra tillgängligheten och skapa en mer variationsrik bebyggelse. De nya bostäderna ska främst bestå av bostadsrätter och äganderätter för att skapa blandade upplåtelseformer i området, vilka anses möjliggöra för boendekarriär för

boende i området. Det största fokuset i detaljplanen ligger på att ge området mer stadsmässiga kvalitéer samt att öka tryggheten i området (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

Detaljplanens norra del överensstämmer inte med översiktsplanen (Göteborgs stad 2009). Området är i översiktsplanen designerat för grön- och rekreationsområde, vilket detaljplanen ämnar ändra på och istället upplåta bostäder på aktuell plats. Den nya bebyggelsen planeras utmed gatorna och vid ramarna för grönområdet vilket innebär att stora delar av området kan bibehållas. De motiv som finns för att avvika från översiktsplanen baseras framför allt på att det endast är en mindre del av grönområdet som tas i anspråk, samt att den ökade tryggheten som fler bostäder leder till väger tyngre för just detta specifika område. Det faktum att bostadsbyggande är av allmänintresse anges också som motivering (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

I detta område återfinns också tidigare nämnd spridningskorridor som fungerar som en grön kil mellan viktiga naturområden, och som anses vara av stor vikt för djur- och naturlivet. Detaljplanen föreslår att denna passage smalnas av, till en minimibredd på 50 meter. Detta är minimimåttet för en passage som omges av höga bostadshus, då en alltför smal passage inkräktar på djurens frizon och förstör dess funktion. För att fastställa att passagen på 50 meter lämnas orörd benämns det med NATUR i detaljplanen (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

6.3.2 Konsekvenser

Detaljplanen bedöms inte ha någon större effekt på de flesta miljömålen, varken positiv eller negativ. Exempelvis får målet ”God bebyggd miljö” en neutral påverkan då föreslagen utbyggnad på ett effektivt sätt kan nyttja den redan befintliga infrastrukturen. Dock försvinner en så pass stor bit av naturområde att det får vissa negativa konsekvenser, vilka listas i detaljplanen. Den naturmiljö som tas i anspråk innebär att ytor för dagvattenhantering, ekosystemtjänster och möjlighet till vistelse i grönområden minskar vilket bedöms ge en negativ inverkan på miljömålen ”Levande skogar – biologisk mångfald” och ”Rikt växt-och djurliv, landskap”. Kompensationsåtgärder för den negativa påverkan föreslås bestå av förflyttning av vissa träd till närliggande naturområde. Att detaljplanen inte överensstämmer med översiktsplanen (Göteborgs stad 2009) anses vara negativt, men också befogat på grund av efterfrågan på bostäder och den ökade tryggheten det eventuellt bidrar med. Det faktum att

spridningskorridoren lämnas ifred anges som en åtgärd för att den nya bebyggelsen ska ske på ett hållbart vis (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b).

6.3.3 Sammanfattning/analys

Vid en djupare analys av detaljplanen verkar urban grönska och gröna lösningar fattas. Detta fastställs framförallt av att en stor del av området som innehar naturvärden (blandskogen) försvinner, och att de planerade åtgärderna lämnar en negativ miljöpåverkan för två av miljömålen. Att detta strider mot översiktsplanen (Göteborg Stad 2009) betonar ytterligare att grönskan inte får utrymme i detaljplanen.

Just implementering av urban grönska saknas i detaljplanen. I detaljplanen nämns det vid ett tillfälle att det finns ambitioner till att mellan den nya bebyggelsen möjliggöra för gemensamma gårdar, samt att ge möjlighet till att göra i ordning lekplats och utegym på kvartersmarken. Andra mer detaljerade och konkreta åtgärder relaterade till urban grönska nämns inte (Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret 2017 b). Vid jämförelse med Boverkets matris över naturbaserade lösningar (Boverket 2021) återfinns klippta gräsmattor, oklippta gräsmattor och gamla träd i detaljplanen, samt vid fältstudien.

6.3.4 Fältstudie - Gårdsten

Fältstudien som genomfördes den sjätte maj 2021 gav kompletterande uppgifter som inte kunde utläsas av enbart den kvalitativa textanalysen av detaljplanen. Då området fortfarande, liksom Celsiusgatan, var under bebyggelse var det omöjligt att se ett slutresultat, men en del komponenter hade hunnit upplåtas och kunde därför observeras.

Vid en första anblick uppfattade författarna att blandskogsområdet längs med vägen var dominant, och gav ett grönt intryck. Dock upptäcktes inga direkta vägar för att närma sig området och den relativt stora bilvägen fungerade som en barriär. Efter att ha tagit sig en bit in i planområdet var det möjligt att, med hjälp av en gångtunnel (se figur 16), få tillgång till blandskogen som lokaliseras i norra delen av planområdet. En gångstig i skogen upptäcktes vilket författarna ansåg vara positivt då det gav möjlighet till lek och rekreation i skogsmiljö (se figur 18). Denna stig fanns inte utmärkt eller omnämnd i detaljplanen. Författarna ansåg dock att gångtunneln i sig möjligtvis kan inge en känsla av otrygghet, vilket rent hypotetiskt skulle kunna leda till att skogen med dess rekreationella värden inte nyttjas av invånarna. Själva området bestod av olika sorters träd, samt bergsmark och kuperad terräng.

Nedskräpning i form av papper, plast, glas, gamla föremål, burkar, gamla cyklar, större föremål och så vidare var ett genomgående tema genom hela området, vilket bidrog till att området upplevdes tråkigt och misskött. Själva naturen uppfattades också vara dåligt omhändertagen och gamla grenar och döda träd gav en allmän känsla av bristande underhåll (se figur 17 och 19). Det finns dock en möjlighet att de döda träden medvetet bevaras då dessa har en gynnsam effekt för den biologiska mångfalden (Naturvårdsverket 2005). Sammantaget var författarna av uppfattningen att det finns potential till en bra grönska i den norra delen av planområdet, men att det dåliga underhållet sammantaget med en potentiell upplevelse av otrygghet kan minska chanserna till att naturen nyttjas.

Fig. 16: Blandskog till vänster i bild, gångtunnel till höger. Fig. 17: Nedskräpning och gamla träd.

Fig. 18: Gångstig i blandskogsområdet. Fig. 19: Gammal moped vid kanten av gångtunneln.

Den norra delen av planområdet är även det område där bostadsbyggande sker till förmån av den i översiktsplanen (Göteborgs stad 2009) utmärkta delen för grönområde. Första intrycket var att det var en stor del av blandskogen i planområdet som tagits bort, mer än vad som kunde uppfattas i detaljplanen. Den 50 meter breda kilen som fungerar som spridningskorridor uppfattade författarna som liten och den nya bebyggelsen är dominant (se figur 20, 21, 22 och 23. Dock var platsen vid tidpunkten för fältstudien en byggarbetsplats, vilket kan påverka den allmänna uppfattningen. Det är möjligt att den omkringliggande grönskan får en mer framträdande roll när husen är färdigställda.

Fig. 20: Område för nya bostadshus. Fig. 21: Nya bostadshus till vänster, spridningskorridor till höger

Fig. 22: Spridningskorridor till vänster i bild, byggnationsplats till höger. Fig. 23: Blandskog till vänster och spridningskorridor till höger, med vägen som barriär i mitten

I delar av planområdet var bebyggelsen så gott som färdigställd. Detta gällde framförallt de parhus och radhus som lokaliseras i den södra delen av området. Författarna upplevde att husen i sig gav välarbetat och genomtänkt intryck. Radhusen hade små trädgårdar för eget bruk vilket bidrog till en ökad grönska i form av klippta gräsmattor (se figur 24). I övrigt dominerade hårda ytor området, och den största delen av marken var asfalterad (se figur 25 och 27). Nya planteringar i form av rabatter, träd eller buskar upptäcktes inte. I detaljplanen nämns det möjligheter till att använda kvartersmarken mellan husen och upplåta lekplatser eller gårdar för invånarna att använda. På plats upptäcktes det att dessa ytor är alldeles för små för att några sådana åtgärder skulle kunna bli aktuella (se figur 26). Skolan och lägenhetshusen var fortfarande under konstruktion (se figur 28 och 29).

Fig. 24: Nya radhusen med tillhörande trädgård. Fig. 25: Ny bebyggelse till vänster, gammal bebyggelse till höger.

Fig. 26: Kvartersmark mellan husen. Fig. 27: Asfalterade ytor, parkeringsplatser till höger.

Fig. 28: Flerbostadshus under konstruktion. Fig. 29: Nya skolan under konstruktion.

6.4 Samtalsintervjuer

6.4.1 Inledning

I den här delen presenteras de samtalsintervjuer som hölls med yrkesverksamma personer som arbetar på planavdelningen (Emma), strategiska avdelningen (Martin) samt park- och naturförvaltningen (Camilla) på Göteborgs stad. I intervjuerna diskuterades bland annat vilka aspekter som kan ha en inverkan på hur den urbana grönskan utformas och förvaltas, samt hur den urbana grönskan prioriteras gentemot andra intressen och värden. Intervjuerna gav därmed viktiga synpunkter på frågeställningen “Vilka aspekter kan påverka relationen mellan planering och faktiskt implementering av urban grönska?”. Avsnittet avslutas med informanternas syn på verktyget grönytefaktor samt kompensationsåtgärder.

6.4.2 Vilka aspekter kan påverka grünplaneringen?

I intervjuerna med de yrkesverksamma personerna uppdagades ett flertal aspekter som kan komma att forma hur den urbana grönskan implementeras i en detaljplan, samt hur grönskan

sedan förvaltas. Martin menar bland annat att ekonomin kopplat till ett projekt kan spela en viss roll i vad exploatören har möjlighet att göra med området. Ett mer attraktivt område leder oftast till att ekonomin som är kopplad till projektet blir större, vilket möjliggör andra satsningar. Detta innebär också, menar Martin, att det måste byggas billigare på vissa ställen eftersom det inte går att sälja bostäderna eller marken lika dyrt. Han menar vidare att detta inte är någon ambition eller agenda som kommunen aktivt jobbar med eller förhåller sig till, men att det är ändå något som i slutändan kan ha en viss effekt på vilka resurser som kan läggas på implementering av urban grönska. Detta kan vara, menar Martin, en möjlig förklaring till varför grönplaneringen skiljer sig åt mellan områden med låg respektive hög socioekonomisk status.

Emma fortsätter på exploatörspåret och menar att vilken typ av exploatör, samt vilket intresse denne har för just miljöfrågor, är något som kan sätta ribban för hur mycket (samt vilken typ av) grönska som kan komma att prioriteras i projektplanen. *“Om det är en privat exploatör som har intresse för dom här (miljö)frågorna, än om det är, ja, ett annat kommunalt bolag eller annan exploatör som inte ser värdet i det på samma sätt så kan det ju vara svårare att få igenom dom här tankarna.”* (Emma). Vissa exploatörer har som ett större intresse för frågor kopplade till ekologi och grönska, medan andra inte har det vilket i viss mån kan påverka i vilken grad grönskan prioriteras inom detaljplaneringen.

Ytterligare en aspekt handlar om att ny byggnation ofta måste förhålla sig till befintlig byggnation och miljö. *“Om vi ska bygga någonstans i Angered så kan vi inte bygga hur som helst där för då kanske vi, det kanske finns kulturmiljövärden och så i det som finns där. Så man får liksom inte, man får inte bygga vad som helst heller. Och det gäller ju centrala stan med. [...] utan man måste anpassa sig så att det inte påverkas negativt så det är också en sån där grej som påverkar ju.”* (Martin). Den redan befintliga miljön och de befintliga kulturmiljövärdena på platsen är alltså något som måste beaktas och därmed kan komma att forma hur man förhåller sig till etablering av ny grönska i detaljplaneringen. Martin påpekar dock detta faktum är generellt och påverkar alla aspekter av planeringen, inte endast aspekterna gällande just grönska.

Ytterligare en betydande faktor som Camilla nämner, är att detaljplanens närområde kan spela en viss roll i hur den urbana grönskan prioriteras i en detaljplan. Till exempel menar hon att grönskan i ett detaljplaneområde till viss del kan prioriteras till en lägre grad om större grönområden i form av till exempel skog, redan finns i närheten. *”Ja, det skulle jag nog*

säga. För att man kan höra som så, ja men [...] då finns det ju redan grönt i närheten, då behöver vi inte lägga till någonting mer här. Vi behöver inte lägga några resurser på i denna plan.” (Camilla). Camilla menar alltså att man resonerar som så att man kan spara in på resurser inom planområdet genom att “nöja sig” med omkringliggande redan befintlig grönska. Även Emma är inne på samma spår och menar även hon att det kan finnas en sanning i att grönska prioriteras lägre om grönområden redan finns i planrådets närhet.

6.4.3 Grönskans prioritering gentemot andra intressen

Under intervjuerna blev det tydligt att en av de riktigt stora utmaningarna när det kommer till stadsplanering och förvaltning av städer är faktumet att olika intressen och värden ständigt ställs mot varandra och måste prioriteras för att göra mer nytta än skada. Camilla menar bland annat att det till viss del finns en konflikt i prioriteringen mellan människa och de tillhörande sociala värdena och natur med de tillhörande ekologiska värdena, där de mänskliga behoven i de flesta fall prioriteras högre. Martin instämmer men nämner dock att det ur ett stadsperspektiv finns ett geografiskt förhållningssätt, där till exempel de sociala värdena i högre utsträckning prioriteras i innerstaden, medan de ekologiska värdena får lov att ta större plats i mellanstaden. Emma menar att en möjlig förklaring till denna indelning helt enkelt beror på platsbrist. “[...] Medans det i andra områden [...] kanske har mer ytor att anlägga små parker, fler grönområden eller det finns plats att plantera mer träd så det tror jag är ytan som är den största orsaken att ekosystemtjänster inte får den höga prioriteringen.” (Emma)

Samtliga informanter känns vid att en intressekonflikt mellan ekologiska och sociala värden i stadsplaneringen i viss mån existerar, och att multifunktionalitet är något som eftersträvas för att gynna båda värdena. Helst vill man uppnå lösningar som har en god effekt på den ekologiska hälsan, men som samtidigt är gynnsam för mer sociala värden såsom rekreation och mentalt välbefinnande. Camilla resonerar såhär om multifunktionella lösningar: “Vissa saker kan ju ge värden både för rekreation och ekologi [...] Det är ju bättre med sådana lösningar över lag. [...] En trädunge där det blommar liksom [...] Vad har det här för värde? Jo vi ser blomning, och det är vackert, det är rekreation. Check på det. Och så ser vi blomning, det är bra för pollinatörer, jo men check på det också.” (Camilla)

6.4.4 Grönytefaktorer

Göteborgs Stad nyttjar verktyget grönytefaktor i samband med exploatering av ny mark och nybyggnation för att utvärdera hur mycket grönytor ett område besitter, samt hur pass mycket ekosystemtjänster som denna grönska genererar - hur pass "eko-effektivt" ett område är. (Göteborgs Stad, u.å.). Detta verktyg, som informanterna menar vara värdefull för utveckling av den urbana grönskan, är dock bara något som *måste* nyttjas när marken ägs av kommunen, men inget som är bindande när marken ägs av annan exploatör. I dessa fall är det upp till exploatören själv att avgöra om verktyget ska nyttjas. Som tidigare nämnt, spelar alltså även i detta fall exploatörens intresse för de ekologiska frågorna roll. Camilla menar dock att Göteborgs stad jobbar för att exploatörerna till så hög grad som möjligt ska tillämpa verktyget: *"Ja, är det på stadens mark är det, så ska vi jobba med det. Är det privat mark så är det, så kan vi absolut inte kräva det. Vi kan föreslå och vi kan visa och vi kan tipsa och sådär, men vi kan inte ställa det kravet, men vi kan ställa det kravet när det är vi, när det är våran mark och vi säljer mark till någon som ska bygga. Då kan vi säga att vi, det här ska användas också."* (Camilla)

Emma nämner också grönytefaktorer som ett viktigt verktyg som nyttjas i exploatering av mark och nybyggnation, men poängterar också att metoden är väldigt ny och hur väl det faktiskt fungerar är något som inte ännu är helt klarlagt. *"[...] det är svårt att se hur det funkar och vad utfallet blir. Men det är väl tanken att vi ska se hur det funkar. Om det är något vi behöver skruva på och så där."* (Emma)

7. Diskussion

7.1 Inledning

Kommande kapitel behandlar den insamlade empirin som analyseras utifrån det analytiska ramverket. Inledningsvis utvärderas hur väl resultatet besvarar rapportens frågeställningar och är relevanta för syftet. Därefter relateras resultatet till tidigare forskning inom ämnet och vidare analyseras vilka eventuella konsekvenser resultatet kan leda till. Slutligen föreslås vidare forskning.

7.2 Resultat och frågeställningar

Rapportens huvudsakliga syfte är att undersöka hur urban grönska implementeras i detaljplaneringen i Göteborgs Stad, och hur detta eventuellt skiljer sig åt mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Frågeställningarna kopplade till syftet är: “Hur beaktas urban grönska med avseende på värden, funktioner och prioriteringar i utformning av detaljplaneringen?”, “Vilka likheter och skillnader finns det i urban grönstrukturplanering i stadsdelar med olika socioekonomisk status och tillgång till urban grönska?” samt “Vilka aspekter kan påverka relationen mellan planering och faktiskt implementering av urban grönska?”. Resultatet baseras på en kvalitativ textanalys av de valda detaljplanerna, fältstudier i detaljplansområdena samt intervjuer med yrkesverksamma inom Göteborgs stad.

Den kvalitativa textanalysen av detaljplanerna har spelat en stor roll för rapportens resultat och fungerat som grund för resterande arbete. Vid närmare analys av planerna upptäcktes det stora skillnader mellan hur urban grönska implementeras i de olika områdena, vilket besvarade frågeställningen *“Vilka likheter och skillnader finns det i urban grönstrukturplanering i stadsdelar med olika socioekonomisk status och tillgång till urban grönska?”*. Detaljplanen för Celsiusgatan, området med goda socioekonomiska förutsättningar, genomsyras av en aktiv planering för implementering av urban grönska vilket framförallt märktes i fokuset på multifunktionalitet, adderad grönska och en positiv inverkan på miljömålen. För att säkerställa att detta även sker i praktiken ställs krav på exploatörerna och konkreta tillvägagångssätt för hur detta ska gå tillväga finns beskrivet i detaljplanen. I jämförelse skulle detaljplanen för Gårdsten kunna ses som mindre ambitiös i sin grönplanering då till exempel planer på att tillföra *ny* urban grönska i området inte konkretiseras till samma grad som i detaljplanen för Celsiusgatan.

Dessutom skiljer sig detaljplanen från översiktsplanen (Göteborgs stad 2009) då mark som i översiktsplanen utpekats till att fungera som naturområde kommer försvinna till förmån för bostadsbyggande. Detaljplanen leder även till en negativ miljöpåverkan för två av målen, levande skogar - biologisk mångfald samt rikt växt- och djurliv. Sammantaget talar dessa aspekter för att urban grönska inte prioriteras i en lika hög grad. Studien befäster att det finns en ojämlikhet av distribution av grönska inom planområdet vilket innebär att miljömässiga fördelar fördelas annorlunda mellan platser med olika socioekonomisk status, med fördel till det mer välbärgade området (Pearsall & Pierce 2010, Ernstson 2013, Haase et. al. 2017).

Att ha i åtanke är dock det faktum att det faktiskt finns befintlig grönska i närområdet för Gårdstens detaljplan, i form av blandskogsmiljö, vilket kan ha påverkat planeringen. Intervjuerna benämner just denna aspekt och menar att karaktären på den urbana grönskan kan påverkas om det redan finns befintlig grönska i närheten av detaljplansområdet. Detta är intressant då de flesta av de socioekonomiskt utsatta områdena i Sverige lokaliseras i områden med direkt närhet till grönska, till följd av miljonprogrammet, vilket så är fallet även för Gårdsten. Tidigare forskning på ämnet har fokuserat mycket på just närheten till grönområden (Honeck et. al. 2020, Wolch et. al. 2014) vilket kan vara en förklaring till varför det i aktuell detaljplan ges en så pass stor vikt, och inga andra parametrar så som planerad grönska, kvalitet, underhåll och så vidare tas i beaktning. Detta är dock ett simplificerat ställningstagande till ett komplext problem. I en svensk kontext gör planerare det väldigt lätt för sig om det enda som tas i beaktning är just närheten till grönska, då detta är vanligt i framförallt segregerade områden med sämre socioekonomisk status.

Frågan *“Hur beaktas urban grönska med avseende på värden, funktioner och prioriteringar i utformningen i detaljplaneringen?”* besvaras även den genom den kvalitativa textanalysen samt av den genomförda fältstudien. Vilka fördelar en urban grönplanering leder till kopplas främst till den inledande teoridelen och berör framförallt de kulturella ekosystemtjänsterna i form av bland annat förbättrad hälsa, ökad livskvalitet (Tzoulas et. al. 2007) och en förbättrad platsidentitet (Gomez-Baggethun & Barton 2018).

De genomförda fältstudierna bidrog, trots att områdena inte var helt färdigställda, ändå med värdefull information. Det som inte nämns i detaljplanen är det faktum att den grönska som finns i närheten av Gårdstens planområde riskerar att uppfattas som både icke-attraktiv och otrygg. Grönskan inom planområdet karaktäriseras av tomma tomter, en känsla av vildvuxenhet och vildmark samt dåligt underhåll vilket innebär att den inte längre uppfattas

som attraktiv (Haase et. al. 2017). Aspekter i form av gångtunnlar, motorväg som barriär och dåligt förvaltade grönområden kan dessutom leda till upplevd otrygghet vilket förhindrar att individer nyttjar grönområdet (Jennings et. al. 2016, Tzoulas 2007) och därmed får ta del av de kulturella ekosystemtjänster som det genererar. Den redan existerade grönskan som detaljplanen för Gårdsten förlitar sig på och ständigt hänvisar till riskerar därför att istället för att verka positivt ha en motsatt effekt och enbart förstärka känslan av bortprioritering och försummelse. När en stor del av detaljplanens syfte dessutom hänvisar till att stärka trygghetskänslan och förverkliga Göteborgs stad vision om en jämlik stad kan den nonchalanta inställningen till just grönskan tyckas underlig.

Visionen om en jämlik stad behandlar målet att minska klyftorna mellan olika befolkningsgrupper och områden i staden och samtidigt öka den sociala hållbarheten, vilket betonas i detaljplanen för Gårdstens syfte. Detta är anmärkningsvärt då de positiva effekterna som personer boende i Gårdsten går miste om på grund av ojämn fördelning av urban grönska (i och med att grönska byggs bort samtidigt som ingen adderad grönska prioriteras inom planområdet) inte bara drabbar på en individuell nivå – utan också kollektiv (Schlosberg 2013). En känsla av att det lokala samhället är bortprioriterat i det stora hela riskerar att leda till en negativ bild av området och försämra både den sociala sammanhållningen och den individuella platskänslan (Gómez-Baggethun & Barton 2013). I ett redan segregerat samhälle är detta ett typexempel på att grön infrastruktur, när den fördelas ojämnt, riskerar att leda till ökade klyftor i samhället (Maia et. al. 2020).

Intervjuerna gav även viktiga insikter i hur den urbana grönskan prioriteras gentemot andra intressen och värden i utformningen av planeringen. Bland annat framkom det att det många gånger är en ren geografisk fråga då olika områden i staden tilldelats vissa specifika inriktningar, där olika värden till högre grad prioriteras. I innerstaden får till exempel de sociala värdena en mer central roll i planeringen, medans de ekologiska aspekterna till större del prioriteras i den så kallade mellanstaden. Detta kan styrkas av det faktum att blandskogen på plats i Gårdsten förmodligen bidrar med en mängd ekologiska värden - men inte lika många sociala (på grund av ovan nämnda aspekter). I intervjuerna påpekades dock att planeringslösningar som tillmötesgår så många intressen och behov som möjligt eftersträvas. Detta förhållningssätt i planeringen går i stor grad i linje med grön infrastrukturens idé om multifunktionalitet där syftet är att möjliggöra för en plats att bemöta så många syften och behov som möjligt (Hansen & Pauleit 2014).

Genom intervjuerna införskaffades information från yrkesverksamma som gav sina teorier gällande frågeställningen “*Vilka aspekter kan påverka relationen mellan planering och faktiskt implementering av urban grönska?*” En möjlig förklaring pekar på ekonomin i olika byggprojekt. I projekt kopplade till mer attraktiva områden, som till exempel Celsiusgatan, tilldelas ofta en högre budget. Detta leder i sin tur att mer omfattande "gröna projekt" blir möjliga att genomföra. Intervjuerna klargjorde även att vilken typ av exploatör som är inblandad i projektet också kan en väsentligt roll i vilken omfattning urban grönska implementeras. En exploatör med intresse (och kunskap) för dessa typer av frågor kan se värdet i urban grönska på ett sätt som en exploatör utan intresse har svårigheter för. Just aspekten gällande exploatörer hanteras i detaljplanen för Celsiusgatan genom att reglera krav som säkerställer att urban grönska ska implementeras i en rad konkreta åtgärder, vilket inte är fallet för Gårdsten. En slutsats man skulle kunna dra av detta är att den aktuella exploatörer i Gårdsten inte är intresserad av dessa typer av frågor, eller att ekonomin helt enkelt inte tillät någon omfattande grönplanering från första början.

En stor del av problematiken med implementering av urban grönska är att det är svårt att beräkna ekosystemtjänsterna dessa genererar och att mäta åtgärderna på ett ekonomiskt plan (Boyd & Banzhaf 2007, Gómez-Baggethun 2013), vilket i förlängningen leder till att det i praktiken inte tillämpas på en operativ nivå (Gómez-Baggethun 2013). Detta är någonting Göteborgs stad uppfattat och därför introducerat verktyget grönytefaktor för att på ett bättre sätt kunna ”mäta” hur mycket grönska och ekosystemtjänster som återfinns inom ett detaljplaneområde. Verktöget kan vara hjälpsamt och hade det använts kontinuerligt och blivit standard vid godkännande av detaljplaner hade säkerligen en förändring kunnat ske, särskilt vid distributionsfrågor gällande urban grönska. Hade verktöget använts vid framtagandet av aktuella detaljplaner hade det förmodligen blivit tydligt vilken skillnad det är på mängd grön infrastruktur som planeras tillföras i områdena.

Dock finns det en risk att just de kulturella ekosystemtjänsterna ändå negligeras, då dessa är upplevda och därmed ännu svårare att mäta (Jennings et. al. 2016) och investerare samt beslutsfattare har svårigheter med att uppskatta de sociala värdena som genereras. Det föreslås därför någon typ av icke-monetär utvärdering som fokuserar på att identifiera de relevanta tjänsterna för specifikt individerna i samhället (Lopez et. al. 2012). Ser man till verktöget grönytefaktor är detta någonting som skulle kunna bli verklighet. Risken finns dock att verktöget enbart mäter kvantiteten på den gröna infrastrukturen men negligerar kvaliteten,

vilket främst riskerar att påverka just de kulturella ekosystemtjänsterna och den sociala aspekten. I aktuellt fall ser vi exempelvis att det finns relativt mycket grönytor i form av blandskog i planområdet för Gårdsten, vilket säkerligen hade alstrat ett högt ”betyg” på grönytefaktorskalen. Dock är det mycket möjligt att personer undviker att vistas där på grund av dålig skötsel och upplevd otrygghet (Tzoulas et al. 2007) vilket gör att de kulturella ekosystemtjänsterna som genereras i teorin (i form av mentalt välbefinnande, fysisk hälsa, sociala interaktioner och platsidentitet) faktiskt inte nyttjas. Hur detta problem ska lösas är dock en ytterst svår fråga, då det är nästintill omöjligt att mäta någonting som är så pass subjektivt som individuella upplevelser. Det någon upplever som en dåligt omhändertagen skog kan en annan tycka är den vackraste miljön denne vistats i, och en plats där någon känner sig trygg dygnet runt vill en annan inte uppehålla sig i ens under dagtid. Kanske är det så att det som kan anses vara de viktigaste värdena, så som trygghet, platskänsla och mentalt välbefinnande, inte går att mäta. Det kanske inte är fler och ”bättre” mätningar som behövs, utan istället ett krafttag för att på en strukturell nivå prioritera de ”icke-mätbara” värdena.

7.3 Resultatet kontra tidigare forskning

Resultatet går i linje med tidigare forskning. Skillnaderna mellan mängden av urban grönska som implementeras i detaljplanerna är påtaglig, och kanske framförallt prioriteringen av det. Det är inte heller bara skillnad på hur mycket grönska som tillkommer (alternativt inte tillkommer) utan mängden grönyta som försvinner är också markant större i Gårdsten. Att ha i åtanke är dock att de olika platserna har olika förutsättningar, där det i Gårdsten byggs i terräng till skillnad från vid Celsiusgatan där det är gammal industrimark som bebyggs. Att en större mängd grönyta försvinner kan därför anses ”naturligt”. Studien befäster ändå att det finns en ojämlikhet av distribution av urban grönska inom planområdet vilket innebär att miljömässiga fördelar fördelas annorlunda mellan platser med olika socioekonomisk status, där socioekonomiskt starka områden till större del gynnas (Pearsall & Pierce 2010, Ernstson 2013, Haase et. al. 2017). I sin tur leder detta till att individer boende i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar inte får samma möjligheter till urban grönska, områden för rekreation och möjlighet till att leva på en hälsosam plats (Haase et. al. 2017). I förlängningen kan detta även innebära ökade samhällskostnader i form av behov av sjukvård, som hade kunnat undvikas ifall den byggda miljön gav bättre förutsättningar för ett hälsosamt leverne.

Ur ett planeringsperspektiv är det intressant att det ser ut såhär då Sverige kan anses vara före sin tid i fråga om just grön infrastruktur. Bland annat introducerades begreppet redan år 2009 i form av två olika regeringspropositioner, vilket kan jämföras EU:s strategi för grön infrastruktur som lanserades först år 2013 (Naturvårdsverket 2020). En möjlig anledning till detta kan vara att begreppet fortfarande är så pass brett vilket kan leda till svårigheter i den praktiska planeringen (Honeck et. al. 2020). I just Gårdstens detaljplan läggs så pass mycket fokus på den närliggande, befintliga naturen och att den ska svara på de behov av urban grönska som finns att det kan vara en indikation på att planerarna ser "grön infrastruktur" som "närhet till natur" och därför inte prioriterar att implementera ytterligare grönska. En mer väldefinierad begreppsdefinition skulle därför kunna komma väl till pass. Att grön infrastruktur benämns i policydokument är dock inget facit på att det faktiskt kommer förverkligas i konkreta detaljplaner, vilket studier har påvisat (Pearsall & Pierce 2010).

Ett tidigare stort fokus på just närhet till naturlig grönska inom forskningen, ett svårdefinierat begrepp, svårigheter att "mäta" och värdera de ekosystemtjänster grön infrastruktur genererar samt det faktiska steget från visioner i policydokument till praktiska planer i kombination med att socioekonomiskt utsatta områden i Sverige generellt har god närhet till naturområden kan vara möjliga förklaringar till varför frågan om just urban grönska och implementering av detta kan anses vara understuderad i en svensk kontext.

7.4 Resultatets konsekvenser

Att det år 2021, med all kunskap som finns gällande miljörättvisa, fortfarande planeras olika beroende på vilka socioekonomiska förutsättningar ett område har är under all kritik. Detaljplanering är absolut en komplex process och givetvis fungerar det inte att skapa en mall som går att applicera överallt (då alla platser har olika premisser) men vissa aspekter borde prioriteras oavsett. En av dessa saker är människans rätt till grönska. I urbana miljöer är det av ännu större vikt att tillföra just detta så att alla invånare får ta del av alla ekosystemtjänster som genereras.

Resultatet visar dock att prioriteringarna ligger på att personer med god socioekonomisk status får tillgång till dessa, och de som bor i områden med sämre förutsättningar försummas. Detta ger individer dåliga förutsättningar från start i form av exempelvis sämre hälsa och en generellt sämre livskvalitet. Hur en persons liv artar sig beror på en mängd olika faktorer som

för det mesta inte kan påverkas. Den byggda miljön är dock någonting som faktiskt *kan* influera en persons mående. Kanske kan det därför vara värt att till och med lägga ännu större ansträngningar på att tillföra miljömässiga fördelar till personer som har fler svårigheter, ekonomiskt och socialt, än gemene man? Beslut som tas gällande den byggda miljön drabbar i slutändan den enskilda individen och det kollektiva, lokala samhället denne är en del av.

Ur ett strukturellt planeringsperspektiv är det också intressant att titta på ansvarsfrågan och vilka konsekvenser det kan leda till. I Gårdstens detaljplan nämns genomgående faciliteter i form av exempelvis rekreationsområden och parker utanför planområdet. Även Celsiusgatan har parker som ligger på ungefär samma avstånd men detta nämns endast en gång i detaljplanen och ges ingen betydelse. Ifall detaljplaner ständigt skulle förlita sig på att områden *utanför* det aktuella planområdet skulle stå för åtgärder och positiva effekter och använda det som en ursäkt för att inte behöva tillämpa åtgärder inom det egna området finns det en risk att ingenting skulle bli gjort. Att planerare och beslutsfattare förlitar sig på att andra ska ta ansvar för att, som i aktuellt fall, implementera urban grönska i den byggda miljön riskerar att leda till att grönområdena och gröna lösningar till slut försvinner. Det kan tyckas att ett enstaka fall inte gör någon större skillnad – men om alla förflyttar ansvarsfrågan från sig själva till andra är det lätt hänt att det i slutändan inte är någon som tar ansvar. Då den urbana grönskan tenderar att bortprioriteras till förmån för andra värden (ökad trygghet och behov av bostäder i aktuellt fall) kan ett sådant tankesätt och förflyttande av ansvarsfrågan leda till att grönskan försvinner helt och hållet. Att använda närliggande komponenter som något sorts facit som ska påvisa att ingenting behöver göras inom det faktiskt planområdet riskerar därför att leda till negativa konsekvenser som framförallt ger en långsiktig påverkan på grönskans roll i den urbana miljön.

7.5 Framtida studier

I framtiden skulle frågor gällande prioritering och implementering urban grönska, i framförallt en svensk kontext, vara av intresse. Det skulle främst vara intressant att studera fler fall och se ifall detta är ett återkommande fenomen och vad det isåfall beror på. Är det en ekonomisk fråga, en fråga om bristande kunskap, frågan om vart områdena är lokaliserade eller någon annan aspekt som är relevant?

8. Slutsats

Utifrån rapportens resultat kan det konstateras att implementeringen av urban grönska i detaljplaneringen skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar, där det sker en mer ambitiös grönplanering i området med goda socioekonomiska förutsättningar.. Detta tar sig främst uttryck i att det i detaljplanen för Celsiusgatan sker en aktiv planering för urban grönska, vilket bland annat avspeglas i adderad grönska och konkreta avtal med exploatörerna. Planerna bedöms även ha en positiv miljöpåverkan. Detaljplanen för Gårdsten är inte lika ambitiös kring sin grönplanering och det finns inga konkreta planer på att addera grönska i planområdet. Dessutom tas en stor del av blandskogsområdet på platsen bort, vilket motsätter sig översiktsplanen. Planen bedöms även påverka två av miljömålen negativt. Det socioekonomiskt utsatta området och personer boende i detta riskerar att gå miste om de positiva effekter och ekosystemtjänster, i form av exempelvis bättre fysisk och mental hälsa, som planeringssättet erhåller vilket i förlängningen riskerar att leda till upplevt utanförskap och ökade klyftor i samhället. En mängd förklaringar till varför planeringen ser annorlunda ut har diskuterats, bland annat lokalisering, ekonomiska frågor och svårigheter med värdering. Materialet är dock av för liten omfattning för att ett sannolikt samband skall kunna poängteras och därför uppmanas fortsatt forskning på ämnet.

9. Källförteckning

Ahern, J. (2007). Green infrastructure for cities: The spatial dimension. I Novotny, V., Brown, P. (Red), *Cities of the Future Towards Integrated Sustainable Water and Landscape Management*. London: IWA Publishing

Andersson, A., Bråmås, Å., & Hogdal, J. (2009). Fattiga och rika- segregerad stad Flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990–2006. Hämtad från Göteborgs Stad: https://goteborg.se/wps/wcm/connect/857b3540-1561-419b-b46a-bf4ae3ee1f87/OPA_Fattiga_rikasegregeradstad.pdf?MOD=AJPERES

Andersson, E., Tengö, M., McPhearson, T., Kremer, P. (2015). Cultural ecosystem services as a gateway for improving urban sustainability. *Ecosystem Services*, 12, 165-168, doi: 10.1016/j.ecoser.2014.08.002

Boverket. (2019a) *Centrala begrepp inom ekosystemtjänster*. Hämtad 21-05-04 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/begrepp/?fbclid=IwAR0cvoznGrgD3BTPa2-jefH7qpqt0y-I7gGIXPiX1FfK4JYi8C2YwNgvExE>

Boverket. (2019b). *Grönska och vatten reglerar temperaturen vid värmeböljor*. Hämtad 21-06-10 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/naturen/betydelse/reglerar-te>

Boverket. (2020) *Grönytefaktor- räkna med ekosystemtjänster*. Hämtad 21-06-16 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/verktyg/gronytefaktor/>

Boverket. (2021). *Gröna lösningar för ekosystemtjänster i praktiken*. Hämtad 21-05-05 från: https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/praktiken/?fbclid=IwAR1quPL3n5kqvWTKg5fDjtZn3nHVTa2C6JRDU6WIntA5s_NVeYN6yRkniU

Boyd, James & Banzhaf, Spencer. 2007. What are ecosystem services? The need for standardized environmental accounting units. *Ecological economics*, 63, 616-626, doi: 10.1016/j.ecolecon.2007.01.002

Bradley, K., Östling, U. G., Isaksson, K. (2008). Exploring environmental justice in Sweden- how to improve planning for environmental sustainability and social equity in an "eco-friendly" context. *MIT Journal of planning*, 8 . 70-81. Hämtad från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:416084/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR3D1yY644juaGPgegIS8ymfAJHytwYzXbiH94RbP4ijuBaTIUpLUwhVuxc>

Coutts. C., Hahn. M. (2015). Green Infrastructure, Ecosystem Services, and Human Health. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 12, 9768-98, doi: 10.3390/ijerph120809768

Dahlberg, C. A., Borgström, S. (2017) urbana gröna allmänningar för alla eller inte? Tillgänglighet och mångfunktionalitet i en föränderlig stad. I Borén, T. (red.). *Urban utveckling och interaktion*. Stockholm: Ymer

Dempsey, N., Brown, C., & Bramley, G. (2012). The key to sustainable urban development in UK cities? The influence of density on social sustainability. *Progress in Planning*, 77, 89-14, doi: 10.1016/j.progress.2012.01.001

Denscombe, M. (2010). *Ground Rules for Social Research (2nd ed.)*. New York: Open University Press

Ernstson, H. (2013). The social production of ecosystem services: A framework for studying environmental justice and ecological complexity in urbanized landscapes. *Landscape and urban planning*, 109, 7-17, doi: 10.1016/j.landurbplan.2012.10.005

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Femte upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer

Glad, W. (2019). Globala och lokala mål för hållbarhet. I Forsberg, G (Red.), *Samhällsplaneringens teori och praktik*. Stockholm: Liber Förlag

Gómez-Baggethun, E., Barton, D, N. (2013). Classifying and valuing ecosystem services for urban planning. *Ecological Economics*, 86, 235-245, doi: 10.1016/j.ecolecon.2012.08.019

Göteborgs Stad Stadsbyggnadskontoret. (2017a). *Detaljplan för Bostäder och verksamheter vid Celsiusgatan inom stadsdelen Sannegården i Göteborg*. Hämtad från Göteborgs Stad Stadsbyggnadskontoret:

[http://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Eriksberg%20-%20Bost%C3%A4der%20och%20verksamheter%20vid%20Celsiusgatan-Plan%20-%20inf%C3%B6r%20antagande-Planbeskrivning/\\$File/02%20Planbeskrivning.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Eriksberg%20-%20Bost%C3%A4der%20och%20verksamheter%20vid%20Celsiusgatan-Plan%20-%20inf%C3%B6r%20antagande-Planbeskrivning/$File/02%20Planbeskrivning.pdf?OpenElement)

Göteborgs Stad stadsbyggnadskontoret. (2017b). *Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021*. Hämtad från Göteborgs Stad Stadsbyggnadskontoret:

[https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Angered%20-%20Bost%C3%A4der%20mm.%20i%20nord%C3%B6stra%20G%C3%A5rdsten%20\(BoStad2021\)-Plan%20ut%C3%B6kat%20f%C3%B6rfarande%20-%20laga%20kraft-Planhandling/\\$File/E1480K-2-5431.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Angered%20-%20Bost%C3%A4der%20mm.%20i%20nord%C3%B6stra%20G%C3%A5rdsten%20(BoStad2021)-Plan%20ut%C3%B6kat%20f%C3%B6rfarande%20-%20laga%20kraft-Planhandling/$File/E1480K-2-5431.pdf?OpenElement)

Göteborgs Stad. (u.å.). *Grönytefaktorer i plan- och exploateringsprojekt i Göteborgs Stad*. Hämtad från Göteborgs Stad:

[http://www5.goteborg.se/prod/intraservice/namndhandlingar/samrumportal.nsf/93ec9160f537fa30c12572aa004b6c1a/c54d00825aeb71afc12580e3004e90b7/\\$FILE/TU_Miljo_170321_12_Bilaga_2.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/intraservice/namndhandlingar/samrumportal.nsf/93ec9160f537fa30c12572aa004b6c1a/c54d00825aeb71afc12580e3004e90b7/$FILE/TU_Miljo_170321_12_Bilaga_2.pdf)

Göteborgs Stad. (2009). *Översiktsplan för Göteborg del 1*. Hämtad från Göteborgs Stad:

<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/d1f790ad-263d-4a42-ad8f-8777f65a094c/Del1.pdf?MOD=AJPERES>

Göteborgs Stad stadsutveckling. (2021). *Älvstaden är Nordens största stadsutvecklingsprojekt*. Hämtad: 2021-05-12 från:

<https://stadsutveckling.goteborg.se/alvstaden/>

Haase. D., Kabisch. S., Haase. A., Andersson. E., Banzhaf. E., Baró. F., Wolff. M. (2017). Greening cities To be socially inclusive? About the alleged paradox of society and ecology in cities. *Habitat International*, 64, 41-48, doi: 10.1016/j.habitatint.2017.04.005

Hadenius, S. (2020, 4 Oktober). *Miljonprogrammet*. SO-rummet. Hämtad 21-05-11 från:

<https://www.so-rummet.se/kategorier/miljonprogrammet>

Hansen, R., Pauleit, S. (2014). From multi functionality to Multiple Ecosystem Services? A Conceptual Framework for Multifunctionality in Green Infrastructure Planning for Urban Areas. *Ambio*, 43, 516-529, doi: 10.1007/s13280-014-0510-2

Honeck, E., Sanguet, A., Schlaepfer, M.A. et al. (2020). Methods for identifying green infrastructure. *SN Appl. Sci.* 2:1916, doi: 10.1007/s42452-020-03575-4

Isaksson, L. (2018, 24 April) *Göteborg fjärde grönaste staden i världen*. GöteborgDirekt. Hämtad från

<https://www.goteborgdirekt.se/nyheter/goteborg-fjarde-gronaste-staden-i-varlden/reprdx!hdAEwN4NuVdal5qM@@WwQ/>

Jennings. V., Larsson. L., & Yun. J. (2016). Advancing Sustainability through Urban Green Space: Cultural Ecosystem Services, Equity, and Social Determinants of Health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 13, 1-15, doi: 10.3390/ijerph13020196

Kondo, C. M., Fluehr, J. M., McKeon, T., Branas, C. C. (2018). Urban Green Space and Its Impact on Human Health. *International journal of environmental research and public health*. 15, 445, doi: 10.3390/ijerph15030445

Lee. A.C.K., Maheswaran. R. (2010). The health benefits of urban green spaces: a review of the evidence. *Journal of Public Health*, 33, 212-222, doi: 10.1093/pubmed/fdq068

Lilja, A. (2021). *Grön infrastruktur- från teori till praktik*. (opublicerat manuskript). Göteborgs Universitet. Institutionen för ekonomi och samhälle

López. B. M., Arandia. I. I., Llorente. M. G., Palomo. I., Arzuaga. I. C., Amo. D. G. D., Montes.C. (2012). Uncovering Ecosystem Service Bundles through Social Preferences. *PLoS ONE*, 7, doi: 10.1371/journal.pone.0038970

Maia. A. T. A., Calcagni. F., Connolly. J. J. T., Anguelovski. I., Langemeyer. J. (2020). Hidden drivers of social injustice: uncovering unequal cultural ecosystem services behind green gentrification. *Environmental Science and Policy*, 112, 254-263, doi: 0.1016/j.envsci.2020.05.021

Mell, Ian C. (2012). Can you tell a green field from a cold steel rail? Examining the “green” of Green Infrastructure development. *Local Environment*, 18, 152-166, doi: 10.1080/13549839.2012.719019

Naturskyddsföreningen (2018). *Faktablad: Ekosystemtjänster*. Hämtad 21-04-29 från <https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/naturnytta/faktablad-ekosystemtjanster>

Naturvårdsverket. (2020). *Effekter av grön infrastruktur på biologisk mångfald – en forskningsöversikt*. Effekter av grön infrastruktur på biologisk mångfald ISBN 978-91-620-6922-3 (naturvardsverket.se) (Hämtad 2021-03-20)

Naturvårdsverket. (2005). *Död ved i levande skogar- Hur mycket behövs och hur kan målet nås?* Hämtad från naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5413-9.pdf>

Nilsson, D. (2021). *Grön infrastrukturens inverkan på hälsa och social hållbarhet -En kunskapsöversikt*. (opublicerat manuskript). Göteborgs Universitet. Institutionen för ekonomi och samhälle, avdelningen för kulturgeografi

Pearsall, H., Pierce, J. (2010). Urban sustainability and environmental justice: evaluating the linkages in public planning/policy discourse. *Local environment*, 15, 569-580. doi: 10.1080/13549839.2010.487528

Polismyndigheten. (2017). *Särskilt utsatta områden i Göteborg- Analys av rapporterna ”Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser” samt ”Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg”*. Göteborg: Göteborgs Stad & Polismyndigheten

Riechers, M, Barkmann, J., & Tschardt, T. (2016). Perceptions of cultural ecosystem services from urban green. *Ecosystem services*, 17, 33-39, doi: 10.1016/j.ecoser.2015.11.007

Rutt, L, R., Gulsrud, M, N. (2016). Green justice in the city: A new agenda for urban green space research in Europe. *Urban Forestry & Urban Greening*, 19, 123-127, doi: 10.1016/j.ufug.2016.07.004

Sandberg, M. (2019). Grön infrastruktur- ett nytt paradigm. I Forsberg, G (Red.), *Samhällsplaneringens teori och praktik*. Stockholm: Liber Förlag

Schlosberg, D. (2013). Theorising environmental justice: the expanding sphere of a discourse. *Environmental politics*, 22, 37-55. doi: 10.1080/09644016.2013.755387

Skogskunskap. (u.å). *Ordlista: Spridningskorridor*. Hämtad 21-06-15 från <https://www.skogskunskap.se/ordlista/s/spridningskorridor/>

Tzoulas, K., Korpela, K., Venn, S., Yli-Pelkonen, V., Kazmierczak, A., Niemela, J., James, P. (2007). Promoting ecosystem and human health in urban areas using Green Infrastructure: A literature review. *Landscape and Urban Planning*, 81, 167-178, doi: 10.1016/j.landurbplan.2007.02.001

Wolch, J, R., Byrne, J., Newell, J, P. (2014). Urban green space, public health, and environmental justice: The challenge of making cities 'just green enough'. *Landscape and urban planning*. 125, 234-244., doi: 10.1016/j.landurbplan.2014.01.017

Young, R., Zanders, J., Lieberknecht., Fassman-Beck, E. (2014). A comprehensive typology for mainstreaming urban green infrastructure. *Journal of Hydrology*, 519, 2571-2583, doi: 10.1016/j.jhydrol.2014.05.048

Åkerlund, D. (2017). *Guide till akademiskt skrivande* (2. uppl.). Karlstad: Dan Åkerlund

Bildkällor

Fig 1.

Boverket. (2021). *Gröna lösningar för ekosystemtjänster i praktiken*. Hämtad 21-05-05 från: https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/praktiken/?fbclid=IwAR1quPL3n5kqvWKTkg5fDJtZn3nHVTa2C6JRDU6WIntA5s_NVeYN6yRkniU

Fig 2.

Google, ©2021 / Lantmäteriet (2021). *Celsiusgatan*. Hämtad 21-06-16 från <https://www.google.com/maps/place/Celsiusgatan,+Göteborg/@57.7031214,11.9176373,207>

[m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x464f8cb305184f83:0x3eb58cd6b65d5429!8m2!3d57.7045315!4d11.9173404](https://www.google.se/maps/place/Gårdstensberget,+Göteborg/@57.8048468,12.0255084,1845m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x464f8cb305184f83:0x3eb58cd6b65d5429!8m2!3d57.7045315!4d11.9173404)

Fig. 3 & Fig. 4

Google, ©2021 / Lantmäteriet (2021). *Gårdsten*. Hämtad 21-06-16 från

<https://www.google.se/maps/place/Gårdstensberget,+Göteborg/@57.8048468,12.0255084,1845m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x46455f86e9fd5857:0x25d98698706d1670!8m2!3d57.7977473!4d12.0308354!5m1!1e4>

Bilaga 1: Intervjuguide (genomförd 24/4)

Intervjufrågor Emma Svensson (Miljöplanerare)

- Ok att spela in?
- Informera om att intervjun kommer att användas i uppsatsen- Namn och arbetstitel kan komma nämnas i uppsatsen. (informerat samtycke) Ok att vara anonym i studien.

Uppvärmningsfrågor (ca 10 min)

- Kort presentation av oss och vårt arbete
- Vad heter du?
- Vart jobbar du?
- Hur länge har du jobbat där?
- Vad har du för arbetstitel?
- Vad har du huvudsakligen för arbetsuppgifter?

Tematiska frågor

- Arbetar ni på planavdelningen med begreppet ekosystemtjänster eller används andra ord?
 - Vilka isåfall?
- Vi har upptäckt i de aktuella detaljplanerna att just begreppet ekosystemtjänster inte nämns, finns det någon anledning till det?
- Anser ni att ekosystemtjänster tillför någonting nytt, eller är det snarare beslut som kommer uppifrån?
- Vilken typ av ekosystemtjänster får "mest uppmärksamhet", pratas det om mest?
- Vilken typ av ekosystemtjänster prioriteras i planeringen ifall ett val måste ske?
- Vad tänker du om att du arbetar med ekosystemtjänster men som du själv sagt inte arbetar med just kulturella ekosystemtjänster?
- Vi har förstått att det är mycket fokus på kompensationsåtgärder i detaljplaneringen. Hur fungerar det egentligen rent praktiskt?
- När det står att det kan kompensera på annan plats (inte samma detaljplan), vem/vilka är ansvariga för att det verkligen sker en kompensation?
- Är det lika mycket fokus på att lägga till ekosystemtjänster som att kompensera för att eventuellt ta bort?

- När vi kollade närmare på detaljplanerna så upplevde vi att det inte var så stort fokus på att lägga till ekosystemtjänster, särskilt inte för detaljplanen i Angered. Vi tänker ju att när det sker förtätning och den gråa infrastrukturen ökar, borde även den gröna göra det i en liknande skala. Finns det någon anledning till att det inte gör det, kanske resursmässigt i form av tid och kostnad?
- Prioriteras ekosystemtjänster i den urbana miljön annorlunda ifall det finns större naturområden i närheten?
- Upplever du att det finns en skillnad i hur det planeras mellan områden med sämre jämfört med bättre socioekonomisk status?
- Exempelvis att det är mer “creddigt” (estetiskt) planerat i innerstaden och mer fokus på “funktion” i mer social utsatta områden?

Uppföljningsfrågor

- Hur ser du på planavdelningen, vilken är deras främsta uppgift?
- Hur väl fullföljer avdelningen denna uppgift?
- Hur fungerar samarbetet mellan olika avdelningar förvaltningar när planeringen överlappar?

Bilaga 2: Intervjuguide (genomförd 30/4)

Intervju 30/4 Martin Knape (Strategiska avdelningen) & Camilla Finsberg (Natur- och parkförvaltningen) kl. 11.00

- Se till så att det är okej att vi spelar in ljudet och använder oss av namn och yrke i uppsatsen

Uppvärmningsfrågor (ca 10 min)

- Presentation av oss och vårt arbete

Studenter på GU. Studerar Samhällsplanering. Vi skriver uppsats där vi skriver om (framförallt) kulturella ekosystemtjänster i detaljplaneringen. Vi utgår från en detaljplan i Angered (Gårdsten) och en i Eriksberg (Celsiusgatan). “

- Vad heter ni?
- Vart jobbar ni?
- Hur länge har ni jobbat?
- Vad har ni för arbetstitel?
- Vad har ni huvudsakligen för arbetsuppgifter?

Till park och naturförvaltningen (Camilla)

- Hur arbetar ni på park- och naturförvaltningen?
- Hur väl fullföljer avdelningen denna uppgift?
- Tycker du att det skiljer sig i hur man förvaltar grönytor i innerstadsområden respektive förorter? Prioriteringsfråga?

Strategiska avdelningen

- Hur ser du på strategiska avdelningen, vilken är deras främsta uppgift?
- Hur väl fullföljer avdelningen denna uppgift?
- Hur fungerar samarbetet mellan olika avdelningar förvaltningar när planeringen överlappar?

Tematiska frågor

- Arbetar ni med begreppet ekosystemtjänster eller används andra ord? Vilka isåfall?
- Vi har upptäckt i de aktuella detaljplanerna att just begreppet ekosystemtjänster inte nämns, finns det någon anledning till det?
- Anser ni att ekosystemtjänster tillför någonting nytt, eller är det snarare beslut som kommer uppifrån?
- Vilken typ av ekosystemtjänster får "mest uppmärksamhet", pratas det om mest?
- Vilken typ av ekosystemtjänster prioriteras i planeringen ifall ett val måste ske?
- Vi har förstått att det är mycket fokus på kompensationsåtgärder i detaljplaneringen. Hur fungerar det egentligen rent praktiskt?
- När det står att det kan kompensera på annan plats (inte samma detaljplan), vem/vilka är ansvariga för att det verkligen sker en kompensation?
- Är det lika mycket fokus på att lägga till ekosystemtjänster som att kompensera för att eventuellt ta bort?
- När vi kollade närmare på detaljplanerna så upplevde vi att det inte var så stort fokus på att lägga till ekosystemtjänster, särskilt inte för detaljplanen i Angered. Vi tänker ju att när det sker förtätning och den gråa infrastrukturen ökar, borde även den gröna göra det i en liknande skala. Finns det någon anledning till att det inte gör det, kanske resursmässigt i form av tid och kostnad?
- Prioriteras ekosystemtjänster i den urbana miljön annorlunda ifall det finns större naturområden i närheten?
- Upplever du att det finns en skillnad i hur det planeras mellan områden med sämre jämfört med bättre socioekonomisk status?
- Exempelvis att det är mer "creddigt" (estetiskt) planerat i innerstaden och mer fokus på funktion i mer social utsatta områden?
- Du skrev i ett mail att ni arbetade med grönytefaktorer, kan ni berätta mer om det?
- Vi hade tänkt att använda oss av det verktyget i våra fältstudier, har du några tips?
- Innan vi avslutar, finns det någonting som ni känner att vi missat att fråga om och som ni tror kan vara till nytta för vårt arbete?